

ADATOK A BIHARUGRA KÖRNYÉKI HALASTAVAK ÉS PUSZTÁK
EGYKORI MADÁRVILÁGÁRÓL

– Sterbetz István –

Réthy Zsigmond emlékének

Bevezetés

A faunisztikai közléseket manapság háttérbe szorítják a korszerűbb témákkal foglalkozó kutatások. Kivételező szándékkal azonban e helyen a természetvédelem gyakorlatát kívánom szolgálni, a több mint ötven éven át gyűjtött madártani adattaimnak hagyományos módszerű ismertetésével. Biharugra halastórendszere és pusztája a Körös-Maros Nemzeti Park egyik részegysége, de nemzetközi természeti érték minősítést is kapott a Ramsari Egyezmény „Jegyzék”-ében. Sokoldalú megismerését e két szempont különösen indokolja. Az ezredforduló táján öröndetes tapasztalatok születtek a természeti viszonyok gondozásának tulajdonítható változásokról. Ezek pontosabb értékeléséhez szánom összehasonlító anyagnak a korábbi adottságokat tükröző adatfelsorolásomat.

Anyag és módszer

Biharugra (46°58' N 21°38' E) a kelet-magyarországi pusztavonulatnak zoológiailag is jelentős élőhelye. Tájéírásának és a madárvilággal foglalkozó forrásmunkáknak feltehetően nem teljességét jelentő sorát az irodalomjegyzék ismerteti. Saját vizsgálataim 1952-ben kezdődtek, mikor egy éven át tógazdaként a terület kezelője voltam. 1952–86 között azonban csak alkalmi megfigyelésekre és gyűjtésekre volt lehetőségem ott. A hajdani Sárrétek e becses hagyatékának korszerű ökofaunisztikai feldolgozására a nemzeti park munkatársai hivatottak, a Békés megyei tudományos intézmények bevonásával. Ennek tudatában szorítkozom e helyen csak pusztai adatfelsorolásra, vagy a fajok rövid jellemzésére, remélve, hogy abból a madárfauna korábbi összetétele és mennyiségi viszonyai tükröződni fognak.

Eredmények

Ordo: Gaviiformes – Búváralakúak

Familia: Gaviidae – Búvárfélék

Genus: *Gavia*

Gavia stellata (Pontopiddan, 1763.)

Északi búvár

A Madártani Intézet gyomortartalom-gyűjteményében: 1950. X. 19. +, 1950. XI. 1. > Sterbetz napló: 1951. X. 15. és XII. 20. között a Szikpusztai-tavakon 3–4 példány folyamatosan megfigyelhető volt. Begécs, 1986, X. 21-én, 2 pl. megfigyelve.

Gavia arctica (Linnaeus, 1758.)

Sarki búvár

Nagy, 1962.: 1958. február 23-án a geszti részen egy nászruhás példányt lőttek. A Madártani Intézet gyomortartalom-gyűjteményében: 1950. XII. 1. >, 1950. XII. 2; 1950.

XII. 4. >. Sterbetz napló: 1951. X. 29–XII. 10-ig a Szikpusztai-tavakon 6–8 példány rendszeres. 1951. XI. 2. Zöldhalmi-tó, 2 pl.; 1951. X–XI. Ludas-tó, 5 pl.; 1961. XI. 9. Nagycsík-tó, 2 pl.; 1978. X. 15. Begécs, 3 pl.; 1981. X. 12. Begécs, 1 pl.; 1987. XII. 10. Begécs, 3 pl.

Ordo: Podicipediformes – Vöcsökalakúak

Familia: Podicipedidae – Vöcsökfélék

Genus: *Tachybaptus*

Tachybaptus ruficollis (Pallas, 1764.) *Kis vöcsök*

A Madártani Intézet gyűjteményében: 1958. VII. 2., 1958. VII. 29. Sterbetz napló: 1951-ben a Kis-Csík-tavon, Szikpusztán, a Nagysziki-tó és Jankovics-tó volt fészkelőhelye. Állománya 30–40 pár. A terület valamennyi halastaván vonulási időben rendszeres jelenség volt. 1951. és 1978. 3–4 példány áttelelt.

Genus: *Podiceps*

Podiceps cristatus (Linnaeus, 1758.) *Búbos vöcsök*

A Madártani Intézet gyűjteményében: Szikpuszta, 1957. V. 6. >; Biharugra, 1958. VII. 24. Biharugra, 1958. VII. 24. A Povázsay-féle gyűjteményben: 1965. VI. 20. Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán a Zöldhalmi-tavon, a Kis-Csík-tavon, Szikpusztán a Nagysziki-tó és a Jankovics-tó nádszigetein elterjedten fészkel. Az egész tógazdaság területéről becült költőállománya 1951-ben mintegy 200–250 pár. Őszi-tavaszi vonuláskor tömeges.

Podiceps griseigena (Boddaert, 1783.) *Vörösnyakú vöcsök*

A Madártani Intézet gyűjteményében: Biharugra, 1958. VII. 29. >; Biharugra, 1958. VII. 29. Begécs, 1958. VIII. 1. >. Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán, a Nagysziki-tavon 5–6 pár költetett. VII. 2-ától két, fiókat vezető példányt naponta lehetett megfigyelni. Vonuló példányok: Szikpuszta, 1951. IV. 12. 4 pl., Biharugra 1951. IV. 8. 3 pl., Begécs, 1984. IV. 9. 2 pl., 1986. X. 21. 1 pl.

Podiceps auritus (Linnaeus, 1758.) *Füles vöcsök*

Sterbetz napló: Begécs, 1984. IV. 9. 1 pl.

Podiceps nigricollis (C.L. Brehm, 1831.) *Feketenyakú vöcsök*

A Madártani Intézet gyűjteményében: Biharugra, 1960. IV. 25. Biharugra, 1951. VII. 17. juv. Röpképtelen, fészkelést bizonyít. Biharugra, 1967. IV. 27. >; Sterbetz napló: 1951 tavaszán Szikpusztán, a Nagysziki-tavon elszórtan megfigyelhető. Vonuláskor a tógazdaság valamennyi halastaván látni. 1951-ben egy példány Szikpusztán áttelelt.

Ordo: Pelecaniformes – Gödényalakúak

Familia: Phalacrocoraxidae – Kárókatonafélék

Genus: *Phalacrocorax*

Phalacrocorax carbo (Linnaeus, 1758.) *Kárókatona*

A Madártani Intézet gyűjteményében: 1950. X. 20. >; 1950. X. 21. 1950. XI. 15. juv.; 1986. XII. 6. juv.; 1986. XII. 6. juv. Sterbetz napló: Az 1950-es években még csak elvéve lehetett megfigyelni. A 70-es évektől hirtelen bekövetkező gyarapodását észleltük. Az év minden szakában előfordultak kisebb csapatai. Begécsen, 1986. X. 22-én egyetlen csapatban 236 pl. volt az egy alkalommal látott, legnagyobb mennyiség.

Phalacrocorax pygmaeus (Pallas, 1773.)

Kis kárókatona

A Madártani Intézet gyűjteményében: Biharugra, 1960. XII. 1. Szikpusztán XII. 2-án ugyanez megfigyelve, és gyűjtve. Szikpuszta, 1960. IV. 22-én gyűjtve.

Ordo: Ciconiiformes – Gólyaalakúak

Familia: Ardeidae- Gémfélék

Genus: Botaurus

Botaurus stellaris (Linnaeus, 1958.)

Bölömbika

„Kevés van, több esetben áttelelt” (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1951. tavaszán hang alapján Biharugrán 4, Szikpusztán 6 pár költetett. Begécsen 1980 és 1984 évben 2, illetve 3 fészekalja valószínűsíthető. 1987-ben Begécsen 1 pl. áttelelt.

Genus: *Ixobrychus*

Ixobrychus minutus (Linnaeus, 1766.)

Törpegém

A Madártani Intézet gyűjteményében: 1951. V. 12. >; 1951. VI. 1. >. „Mindenfelé közönséges, főképp tószéli nádasokban” (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1951-ben a Biharugrai-tavakon 30–40 pár költése valószínűsíthető. Biharugrán 3, Szikpusztán 5 fészek bizonyított.

Genus: *Nycticorax*

Nycticorax nycticorax (Linnaeus, 1758.)

Bakcsó

A Madártani Intézet gyűjteményében: 5 példány, adatolás nélkül. Zsadányban, 1951-ben 20 pár költött (Szijj, 1951). „Mezőgyánon szürke gémelek telepén számos bakcsó fészkel. Geszten és Zsadányban nagy bakcsótelep” (Nagy, 1962). „Vátyonban 1946-ban és 1948-ban mintegy 15 pár, 1968-ban 40–50 pár, 1969-ben 50–60 pár, 1970-ben ugyanennyi. 1971-ben 100 pár, 1976-ban 67 pár” (Müller, 1980). Nagygyanté 1968-ban 40 pár, 1969-ben és 1970-ben 40 pár, 1971-ben 30 pár. Orosiban 1961-ben 4–500 fészek, de csak abban az évben” (Müller, 1980). Sterbetz napló: 1951. IV–X. között az egész halastórendszeren rendszeresen előfordult. Az 1970-es évektől észrevehetően fogyatkozott.

Genus. *Ardeola*

Ardeola ralloides (Scopoli, 1769.)

Üstökögém

A Madártani Intézet gyűjteményében: 1950. VI. 7. >; 1950. VII. 1. „Vátyon gémtelepén, fiatal tölgyesben 1946-ban 3 pár, 1947-ben 6 pár, 1948-ban ugyanennyi, 1970-ben 2–3 pár” (Müller, 1980). „Zsadányban 1951-ben 3 pár (Szijj, 1951). Sterbetz napló: 1950-ben Szikpusztán 3 pár pusztai nádfoltban fészkel. Ugyanez évben a Zöldhalmi-tó füzesében meghiúsult a fészkelése. 1951–88 között V–IX. hónapokban rendszeresen megfigyelhető volt. 1958-ban a Zöldhalmi-tó füzesében 10 pár költött.

Genus: *Egretta*

Egretta gularis (Bosc, 1792.)

Zátonykócsag

A Madártani Intézet gyűjteményében: Biharugra, 1964. VIII. 5. E faj hazai bizonyító-példánya! (Fábián–Sterbetz, 1966.)

Egretta garzetta (Linnaeus, 1766.)

Kis kócsag

1951-ben Zsadányban 1 pár (Szijj, 1951). Müller Géza szerint az 1940-es években kezdtek a kis kócsagok itt megtelepedni. 1947-ben a vátyoni gémtelenen 5 pár, 1968-ban 10–15 pár, 1969-ben 20 pár, 1970-ben ugyanennyi, 1964-ben 4 pár. Nagygyantén 1968-ban 10 pár, 1969-ben 15 pár, 1970-ben 15–20 pár 1971-ben 5–10 pár, 1973 után eltűntek (Müller, 1969). Nagy László szerint: „A geszti és mezőgyáni erdőrészekben fészkelő faj. Így Mezőgyánon hatalmas akácerdőben, szürke gémelek telepén, ahol 8–10 pár üstökös-gém és számos bakcsó is fészkel. Továbbá a geszti fiatalos, 5–6 méter magasságú tölgyerdők egyikében nagy bakcsótelepen és két üstökös-gém társaságában költött a kis kócsag. 4 párnál nem találtam többet” (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1951. IV–IX. között 6–8 példányt naponta lehetett megfigyelni. 1961-ben Biharugrán, alacsony fűzfákon 12 pár költött (Sterbetz–Szlivka, 1970). Begécsen 1985. X. 10-én 12-es csapat a legkésőbbi előfordulása.

Egretta alba (Linnaeus, 1785.)

Nagy kócsag

1838 körül mintegy 20 sárréti pár költött itt (Schenk, 1918). A Sárréten 1870 táján fészkelte utoljára (Rácz, 1916). Sterbetz napló: 1951. V. és VIII. között rendszeresen lehetett néhányat megfigyelni. 1960. IV. 9-én a Zöldhalmi-tavon 2 fészek, a Ludas-tavon 1 fészek. 1984. IV. 9-én Begécsen 6 fészek. 1981. X. 12-én Begécsen 56 pl., 1985. X. 10-én Biharugrán 14 pl. Szikpusztán 6 pl. Begécsen 49 pl. Ugyanott 1987. XII. 9–10-én 28 áttelelő.

Genus: *Ardea*

Ardea cinerea (Linnaeus, 1758.)

Szürke gém

A Madártani Intézet gyűjteményében: 47 példány gyomortartalma.

Müller Géza szerint: „Vátyon gémtelenen 1969-ben 20–30 pár, 1970-ben 50–60 pár, 1971-ben ugyanennyi, 1976-ban pontosan számolva 76 pár. A nagygyantéi telep az 1930-as évek óta létezett, 20–30 fészekkel, szürke gém és bakcsó vegyesen. Ez 1950-ig volt így. 1961 körül már 120–150 fészek, fele arányban szürke gémeké. 1960–65 között 80–100 pár, fele arányba szürke gém. 1968-ban 15–20 pár, 1969-ben 30–40 pár, 1970-ben 40 pár, 1971-ben 30–40 pár. 1973-ban már csak 3 pár, utána eltűntek” (Müller, 1980). Geszten, 1951-ben 6 pár (Szijj, 1951). Sterbetz napló: A halastórendszerek éven át megfigyelhető, gyakori madara. Kirívóbb vonulók mennyiségek: 1951. IX. 22. Szikpusztán, egy csapatban 238, Biharugra, 1977. X. 16-án 341 pl. Begécsen 1985. X. 10. 211 pl.

Ardea purpurea (Linnaeus, 1766.)

Vörös gém

A Madártani Intézet gyomortartalom-gyűjteményében 10 példány. Müller Géza szerint az 1950-es évek második felében és az 1960-as évek elején a Toprongyos csatorna melletti gyékényesekben költött 8–10 pár (Müller, 1980). Sterbetz napló: 1951-ben a Zöldhalmi-tó fészkelőállománya volt a legjelentősebb, 43 megszámlált fészekkel. Ugyanez évben Szikpusztán 15–20 pár költött a Nagysziki-tavon. 1978-ban Begécsen 8–10 pár a becsült állomány, ugyanitt X. 10-én történt a legkésőbbi őszi megfigyelés.

Familia: Ciconiidae – Gólyafélék

Genus: Ciconia

Ciconia nigra (Linnaeus, 1758.)

Fekete gólya

Nagy László őszi átvonulónak mondja. 1953 őszén a geszti erdők egyik évszázados tölgyesébe heteken át több mint száz húzott éjszakázni (Nagy, 1962). Müller Géza szerint a nagygyantéi gémtelepen, a begécsi víztároló éveiben 2–3 pár fészkel (Müller, 1980). Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. VIII. 19. 34 pl., VIII. 22 – IX. 8-ig 51 pl., IX. 29. 89 pl., Biharugra, 1951. VII. 19. 1 pl., Begécs, 1981. X. 12. 1 pl.

Ciconia ciconia (Linnaeus, 1758.)

Fehér gólya

A szervezeten lebonyolított gólyaállomány-felmérések szerint:

Lakott fészkek

	Biharugra	Geszt	Zsadány
1958	3	5	17
1963	7	6	10
1968	11	7	9
1974	12	-	12
1979	2	?	5
1984	14	2	10

(Jakab 1988.)

1958	3	5	17
1968	7	9	11
1974	12	-	12

(Marián 1962; Jakab, 1977; Kováts 1986.)

1965. VI. 10. 42 pl., VII. 3. 51 pl., VII. 9. 34. pl. Meddő gyülekezések a begécsi halastavaktól délre (Kovács, 1968). Sterbetz napló: 1951. VI. 19–22. között Szikpusztán 67 pl. u. otr. VIII. 9-én 81 pl.

Familia: Threskiornithidae – Ibiszfélék

Genus: Plegadis

Plegadis falcinellus (Linnaeus, 1766.)

Batla

A Madártani Intézetben kiállítva: Biharugra, 1976. I. 11. >. Nagy László szerint tavasszal érkezik kisebb csapatokban, de nem költ. Őszi megfigyelése nincs (Nagy, 1962). Jánossy Dénes és Jánossy László Begécsen, 1977. IX. 10-én figyeltek meg 4 példányt. Sterbetz napló: 1951. V. 2. 1 pl., 1951. X. 10. 6 pl., Szikpuszta, 1981. X. 12. 4 pl. Begécs, 1985. X. 10. 1 pl.

Genus: Platalea

Platalea leucorodia (Linnaeus, 1758.)

Kanalasgém

Nagy László szerint minden évben megjelenik 8–20 pl.-ból álló csapat, s itt vannak elvonulásukig. 1958. július 19-én 14-es csapat Biharugrán. Nem költöttek (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1968–1972 között a Ludas- és a Zöldhalmi-tavakon évi 8–10 pár költött. Vonulási adatok: Begécs 1977. X. 16. 3 pl., 1980. III. 16. 79 pl., 1980. X. 10. 1 pl.

Ordo: Anseriformes – Lúdalakúak

Familia: Anatidae – Récefélék

Genus: *Cygnus*

Cygnus olor (Gmelin, 1789.)

Bütykös hattyú

Sterbetz napló: Feltűnően szelíd példány Begécsen, 1987. XII. 9–10-én.

Cygnus cygnus (Linnaeus, 1758.)

Énekes hattyú

Müller Géza megfigyelései: 1949. IV. 13., Begécsen 5, V. 25-én 7. 1950. II. 22-én Zsadányban 1. (Müller, 1951). Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. XII. 1. 3., Begécs 1980. III. 16. 5.

Genus: *Anser*

Anser fabalis (Latham, 1787.)

Vetési lúd

Sterbetz napló: 1951 novemberében több alkalommal történt vadlúdszámlálás Biharugrán. A vetési ludak száma egész novemberben 20000 pl. körül alakult. 1972–1981 között azonban már csak mintegy 1000 az évi átlagértékük, őszi számlálásokon. 1984. IV. 9. Begécsen 450 pl., 1985. X. 10. Begécsen 2100 pl., 1986. X. 21–22. Biharugrán 850, 1987. XII. 9–10. Begécsen 300, III. 15-én 650 pl. Egy holland kutatócsoport 1981. X. 29-én Biharugrán 300 példányt számlált (Lebret, 1982). Lőtt példányainak mindegyike az *A. fabalis rossicus* Buturlin, 1933. alfajnak bizonyult. Mindmáig vitatott a vetési lúd *Anser fabalis neglectus* Suhskin néven leírt példányainak rendszertani hovatartozása. Jelenleg a vetési lúd egyik variánsának tekintik ezt a madarat. A huszadik század kezdetén „inváziós” beáramlásait észlelték Kelet-Magyarországon, ma már egy ilyen meggyipiros csörgyűrűs és lábszínű vetési lúd unikumszámába menő ritkaság. Biharugráról három gyűjtött példány ismert: Nagy László Geszten lőtte 1951. X. 10-én (Nagy, 1962). Szikpusztán 1951. X. 12-én Sterbetz lőtte, 8 főnyi homogén csapatból. Ugyancsak ő gyűjtött egy példányt 1951. XI. 2-án a Madártani Intézetnek (Sterbetz, 1981; 1983).

Anser brachyrhynchus (Baillon, 1833.)

Rövidcsőrű lúd

Sterbetz napló: Begécs, 1984. IV. 9. 13-as csapat. Begécs, 1984. IV. 10. 2 pl.

Anser albifrons (Scopoli, 1769.)

Nagy lilik

Biharugráról az 1950–60-as évtizedben 44 példány került a Madártani Intézethez. Nagy László szerint 1950–55 között a számuk százazreket tett ki. 1954-től észlelte a hirtelen bekövetkezett, erőteljes fogyatkozásukat (Nagy, 1962). Müller Géza 99 %-ban mondta nagy liliknek a Biharugrán megfigyelt libatömegeknek (Müller, 1980). Széchenyi Zsigmond 1943. X. 30-án jegyezte fel itt a magyarországi vadlibavadászatok rekordját, ekkor Szapáry László a szomszédos Tiszaradványon egy nap alatt 208 vadludat, főképp liliket ejtett el (Széchenyi, 1963). 1961. XI-ben 65000 nagy liliket számolt itt egy holland kutatócsoport (Timmerman et al. 1976). 1981. X. 30-án 4500 nagy lilik tartózkodott itt (Lebret, 1982). 1984. XI-ben 2500 volt a mennyiségük (Faragó-Kovács-Sterbetz, 1991). Az 1960-as évek végén 10–50000 között alakultak az őszi csúcok (Philippsona, 1972; Sterbetz 1977a). Sterbetz napló: 1951. november egész időtartamában Nagy Lászlóval és Müller Gézával szervezett számlálások szerint a nagy lilikék mennyisége 450000 pl. 1972–81 között az őszi csúcsátlag 22000. 1987. XI. 10. 5000, 1987. XII. 9–10. 400.

Anser erythropus (Linnaeus, 1758.)

Kis lilik

1951–1969 között néhány gyűjtött példány került a Madártani Intézethez. Nagy (1962) és Müller (1980) számszerűen nem rögzítették a mennyiségüket, csak annyit jegyeztek meg, hogy: „...jóval kevesebb, mint a nagy lilik.” Sterbetz 1951 novemberében 25000 körül számlálta a kis lilikek mennyiségét, félmilliónyi vadlúdtömegben (Sterbetz, 1988). További közölt adatai: 1977. X. 16. Szikpusztán 36 pl., 1978. X. 15. Ugra, Nagycsik-tó 11 pl., 1978. XII. 17. Ludas-tó 1100 pl., Szikpuszta 1979. XII. 15. 120 pl., Begécs 1980. X. 17. 2 pl., Begécs 1980. XI. 16. 17 pl., Biharugra, Szilas-tó 1980. XI. 16. 36 pl. 1987. XII. 9. Begécsen 250 pl. Réthy (1982.) Biharugrán 1981. X. 12-én 31 példányt látott. 1984. XI-ben egész hónap során 31 példány tartózkodott. (Faragó-Kovács-Sterbetz, 1991).

Anser anser (Linnaeus, 1758.)

Nyári lúd

1986. x. 15-én Begécsen, mintegy 250-es csapatból elejtett példány a faj tőlünk északabbra és nyugatabbra honos törzsalakjának bizonyult. A Mezőgazdasági Múzeum őrzi.

Anser anser rubrirostris (Swinhoe, 1871.)

Nyári lúd, keleti alfaja

A Madártani Intézethez került példányok elejtési dátuma: 1951. XI. 2. >, 1951. X. 2. +, 1951. XI. 1. +, 1951. X. 31. juv., 1956. X. 15. >. Nagy László (1962) szerint 8–20 pár fészkel, de tojásait minden évben elszedik. A költőhelyeket nem pontosította. Müller Géza szerint a halastavakon évente 40 pár a költőállomány, szaporulatukkal őszire elérik a 200-at. Évszámot nem említ (Müller, 1980). Sterbetz napló:

Fészkelések:

	Biharugra	Szikpuszta	Begécs
1951.	6	22	
1965.	10		(Sterbetz, 1966.)
1977.	10	10	(Schmidt-Sterbetz, 1984.)
1984.	30	150	(és Begécs is)
1987.	40	20	60

Gyülekezési-vonulási adatok: 1951. XI. Biharugra és Szikpuszta együttesen 5000. 1972–1981. között a teljes vizsgálati terület tetőző átlaga 500 pl. körül. 1981. X. 30-án holland megfigyelők számoltak 750-et (Lebret, 1982). 1984. XI. 300 pl. (Faragó-Kovács-Sterbetz, 1991) 1985. X. 10. 1500. 1986. IX. X. folyamatosan 2000 körül. 1987. III. 15. 1150 pl.

Genus: *Branta*

Branta leucopsis (Bechstein, 1803.)

Apácalúd

Müller Géza adat nélkül említi előfordulását (Müller, 1980). Nagy László szerint „nagyon ritka” (szóbeli közlés).

Branta ruficollis (Pallas, 1769.)

Vörösnyakú lúd

Nagy László szerint 1953 őszén egy gúnárt és egy tojót ejtettek el Geszten. 1954. XII. 10-én nagy lilikek között figyelt meg két példányt Biharugrán (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1952. X. 3. >, lőtt példány, a Madártani Intézetbe került. Geszt, 1953. XI. 3. 1 löve. Geszt, 1953. XI. 16. 1 löve. Kérdés, hogy vajon ez a két geszti példány nem azonos-e a Nagy László említéssel? Biharugra, 1954. XII. 10. 2 pl. Biharugra, 1964. „ta-

vasz” 1 pl. Begécs, 1983. XI. 13. 1. Biharugra, 1983. ősz 1. Biharugra, Gazdák-tava 1987. XII. 9. 12-es csapat.

Genus: *Tadorna*

Tadorna ferruginea (Pallas, 1764.) *Vörös ásólúd*

Biharugra, 1982. XI. 27. ?. (Kurpé, in.: Molnár, 1984.)

Tadorna tadorna (Linnaeus, 1758.) *Bütykös ásólúd*

A Madártani Intézethez került példányok: Biharugra, 1959. XI. 25. Biharugra, 1959. XI. 28. >. Sterbetz napló: Zöldhalmi-tónál gyűjtött 1951. XI. 12. Szikpuszta, 1951. XII. 18. 12 pl. Ludas-tó, 1959. IX. 10. 1 pl. Ludas-tónál gyűjtve, 1959. X. 25. 1 >. 1987. XII. 9. gyűjtve > a budapesti Mezőgazdasági Múzeum részére.

Genus: *Anas*

Anas penelope (Linnaeus, 1758.) *Fütyülő réce*

A Madártani Intézethez került: 1951–1959 között 4 pl. Sterbetz napló: 1951 őszen igen gyakori faj. Csúcsértékei: Ludas-tó XI. 9. cca 550, Nagysziki-tó X. 28. cca 1500 pl. Begécs, XI. 2. 3000 pl. Tavasszal 1961. III. 19-én Begécsen mintegy 450 pl. volt a tetőzés. Biharugrán 1967. III. 28-án 1500 tetőzött. Szikpusztán 1967. III. 29-én 2500. Az 1971–80-as években mind tavasszal, mind pedig őszi vonuláskor már csak néhány száz körül alakultak a tetőző mennyiségek.

Anas strepera (Linnaeus, 1758.) *Kendermagos réce*

1951-ben 10, 1959-ben 1. 1988-ban 1 példány került a Madártani Intézethez. Sterbetz napló: 1951-ben igen elterjedt fészkelő volt még. Biharugrán mintegy 30–40 pár valószínűsíthető, Szikpusztán 80–100, Begécsen 150–200. Őszi vonuláskor Szikpusztán 1951. IX. 2-án, cca 5000 tetőzött. Állománya az 1961-es évektől hirtelen kezdett fogyatkozni. Az 1970-es és 80-as években 8–10 példányos tetőzéseket jegyeztek föl.

Anas crecca (Linnaeus, 1758.) *Csörgő réce*

1951–67 között 30 példány került a Madártani Intézethez. Sterbetz napló: 1951. XI-i tetőzéskor a Biharugrai-tavakon 7–8000, Begécsen 10–12000 tetőzött. Az ötvenes évtized végétől érzékelhető a fogyatkozása, korábbi mennyiségei legfeljebb 10–15 %-ra estek vissza. Biharugra község mellett, az ún. Disznólegelőn 1977 és 1984-ben egész szaporodási időszakban meg lehetett figyelni 6–8 példányt, de költésük nem bizonyított.

Anas platyrhynchos (Linnaeus, 1758.) *Tőkés réce*

1950–1967 között a Madártani Intézethez 167 példány került. Sterbetz napló: 1951-ben kora őszi gyülekezéskor több százezernyi példánnyal lehetett mennyiségüket Biharugráról, Szikról és Begécsről összesítve körvonalazni. Fogyatkozásuk a begécsi ősmocsárnak halastóvá alakításával vált szembetűnővé. Az 1960-as évektől a túlméretezett bérvadásztatás is befolyásolta mennyiségeik alakulását. Az 1970-es évek után őszi tetőzésük legfeljebb 10–20000 körül alakulhatott. Fészkelő állományainak felmérése nem volt lehetséges, elsősorban Szikpuszta és Begécs volt a legjelentősebb szaporodási helyük.

Anas acuta (Linnaeus, 1758.) *Nyíl farkú réce*

1951–57 között 7 példány került a Madártani Intézethez. Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán 10–20 példány párban járó egyedei valószínűsítettek fészkelést. Megta-

lált fészkeinek száma 4. Ez időben 30–40 pár lehetett a begécsi fészkelőállománya. Biharugrán 1 pár költött. 1951-ben gyakori vonuló volt ez a faj. Szikpusztán IX. 10-én mintegy 6–700 példány tartózkodott. Begécsen, X. 2-án 900. A tavaszi vonulás gyorsan megy végbe, ezért nem torlódnak fel ilyenkor nagyobb mennyiségek. Begécsen 1980. III. 16-án 42 pl. volt a legnagyobb tavaszi megfigyelt mennyiség.

Anas querquedula (Linnaeus, 1758.) Böjti réce

1950–65 között 17 példány került a Madártani Intézetbe. Sterbetz napló: 1951-ben Begécsen és Szikpusztán elterjedt fészkelő, becslés alapján mintegy 60–80 pár költött. Őszi vonuláskor feltűnő volt, hogy néhány száznál sohasem sejtetett nagyobb mennyiséget a gyülekezésük.

Anas clypeata (Linnaeus, 1758.) Kanalas réce

1951–59 között 3 példány került a Madártani Intézetbe. Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán elszórtan költött. Szikpusztán 80–100 párra, Begécsen 60–80 párra becsült a fészkelőállománya. Szeptemberi vonuláskor ez a faj tömeges. Szikpusztán 1951. IX. 19-én 5000, Begécsen 17000 példány (!) tetőzött. Az 1970-es 80-as évek óta néhány száznál többet sohasem figyeltem meg.

Genus: *Netta*

Netta rufina (Pallas, 1773.) Űstökösreće

1984. IV. 9-én Begécsen fordult elő 3 példány (Sterbetz napló).

Genus: *Aythya*

Aythya ferina (Linnaeus, 1758.) Barátréce

1951–65 között a Madártani Intézethez 6 példány került. Az Intézet gyűrzési törzskönyvében szereplő jelölési adat: Camargue (Franciaország) 1956. III. 7-én jelölt példány Biharugrán, 1960. IV. 13-án került kézre (Keve, 1966). A Povázsay-féle tojásgyűjteményben 1962. VI. 10-ről szerepel egy fészkelő (Povázsay, 1986). Sterbetz napló: Elsősorban a biharugrai tavak fészkelője. 1951-ben itt 2–300 pár lehetett a költőállománya. Ez évből vonulási tetőzések: Biharugra, IX. 8. 5–6000, Szikpuszta IX. 14. 3–4000, Begécs VIII. 19. 2–3000. Állománya az 1960-as évtized óta csökken.

Aythya nyroca (Güldenstädt, 1770.) Cigányréce

A Madártani Intézethez 1950–1963 között 6 példány került. Sterbetz napló: 1951-ből becsült fészkelőállománya: Biharugra 80–100 pár, Szikpuszta 150–200 pár, Begécs 60–80 pár. Vonuláskor sohasem torlódtak föl nagyobb tömegek. Csúcsmennyiségek 1951-ből: Biharugra VIII. 19. 300 pl., Szikpuszta VIII. 28. 800 pl. Begécs IX. 2. 500 pl. Begécsen 1977. X. 16-án 28 pl. Biharugrán 1984. IV. 9-én 31 példány.

Aythya fuligula (Linnaeus, 1758.) Kontyos réce

A Madártani Intézethez került példányok: 1950. XII. 10. 1950. IV. 25. Sterbetz napló: Biharugra 1951. X. 10. 3 pl., IV. 25. 5 pl., XII. 10. 19 pl., Szikpuszta 1951. VIII. 19. 1 pl., X. 18. 3 pl., XII. 1. 6 pl., Begécs 1951. X. 10. 1 pl., 1977. X. 16. 21 pl., 1980. III. 16. 4 pl., 1984. IV. 9. 11 pl.

Aythya marila (Linnaeus, 1761.) Hegyi réce

A Madártani Intézetnek juttatott példányok: 1950. XII. 10. 1960. IV. 25. Sterbetz napló: Biharugra, 1951. X. 10. 3 pl. XI. 2. 5 pl., XII. 19. 1 pl. Szikpuszta 1951. VIII. 19. 1 pl., X. 18. 5 pl., XII. 1. 6 pl., Begécs, 1951. X. 10. 1 pl., 1977. X. 16. 21 pl., 1980. III. 16. 4 pl., 1984. IV. 9. 11 pl.

Genus: Somateria

Somateria mollissima (Linnaeus, 1758.) Pehelyréce

A Madártani Intézetbe került példány: Biharugra, 1950. XI. 12. juv.

Genus: Clangula

Clangula hyemalis (Linnaeus, 1758.) Jegesréce

A Madártani Intézetbe került: Biharugra, Cigány-tó 1950. XI. 1. juv. ?. Biharugra, Nagycsik-tó 1950. X. 20. juv. ?.

Genus: Melanitta

Melanitta nigra (Linnaeus, 1758.) Fekete réce

1959. X. 6. juv. > gyűjtve (Pátkai, 1964).

Melanitta fusca (Linnaeus, 1758.) Füstös réce

A Madártani Intézetbe kerültek: 1950. XII. 20. juv. >. Sterbetz napló: Begécs, 1987. XII. 10. 2 pl. (Egy a Mezőgazdasági Múzeumnak.)

Genus: Bucephala

Bucephala clangula (Linnaeus, 1758.) Kerkeréce

A Madártani Intézetbe került: Biharugra, Ludas-tó 1950. X. 29. Biharugra, Nagycsik-tó 1950. XI. 1. Szikpuszta 1950. XII. 2. Begécs, 1967. III. 12. Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. XI. 19. 30, Biharugra 1951. XII. 1. 1, 1951. XII. 10. 12 pl., Begécs, 1980. III. 16. 20 pl., 1986. X. 21. 2 pl.

Genus: Mergus

Mergus albellus (Linnaeus, 1758.) Kis bukó

A Madártani Intézetbe került: 1950. XII. 1. 1950. XII. 1. 1953. XII. 2. Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. XI. 1. 1, XI. 20. 1. Biharugra 1951. XII. 9. 1 + 1, Begécs 1960. XI. 10. 1, 1980. III. 16. 1, 1987. XII. 9. 2 + 3.

Mergus serrator (Linnaeus, 1758.) Örvös bukó

A Madártani Intézetbe került: Biharugra, Csík-tó 1950. XI. 7. ?.

Mergus merganser (Linnaeus, 1758.) Nagy bukó

A Madártani Intézetbe került: 1956. XI. 24. 1957. II. 15. 1958. II. 18. 1958. II. 28. 1950. XII. 1. 1950. XI. 20. 1950. XI. 20. Sterbetz napló: Biharugra, Ludas-tó 1951. XII. 1. 2, Begécs 1987. XII. 9.

Genus: Oxyura

Oxyura leucocephala (Scopoli, 1769.) Kékcőrű réce

Sterbetz napló: Biharugra, Nagyszik-tó 1951. XI. 10. 1. (Egy hétig ott tartózkodott.)

Ordo: Accipitriformes – Vágómadár-alakúak

Familia: Accipitridae – Vágómadárfélék

Genus: Pernis

Pernis apivorus (Linnaeus, 1758.) Darázsölyv

Geszten, 1952. V. 29-én 1 példány löve (Nagy, 1962). Biharugrán 1974. IX. 11-én és 13-án 1–1 példány megfigyelve (Jánossy–Jánossy, 1977). Sterbetz napló: Szikpusztán 1951. IX. 11-én 1 pl. megfigyelve. Begécsen 1985. X. 10-én 1 pl. megfigyelve.

Genus: *Milvus*

Milvus migrans (Boddaert, 1783.)

Barna kánya

Nagy László szerint tavaszi vonuláskor gyakori (Nagy, 1962). Müller Géza adat nélkül utal előfordulásaira (Müller, 1980). Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán a Jankovics-erdőben 2 pár költözött. Uaz év őszén Szikpusztán IX. 1–15 között naponta 15–20 példány egerészett.

Milvus milvus (Linnaeus, 1758.)

Vörös kánya

Nagy László tavaszi és őszi vonulásban rendszeresen látta (Nagy, 1962). Müller Géza adat nélkül utal jelenlétére (Müller, 1980). Sterbetz napló: Szikpuszta, 1951. IX. 10. 1 pl.

Genus: *Haliaeetus*

Haliaeetus albicilla (Linnaeus, 1758.)

Rétisas

Nagy László szerint néhány példány egész éven át megfigyelhető a halastavak környékén. Egy alkalommal 8 pl. volt a legnépesebb előfordulás a Csillaglaposi-erdő éjszakai helyén. 1958. III. 28-án a Jankovics-erdő nyárfáin 14 pl. gyülekezett (Nagy, 1962). Müller Géza szerint 10–15 példány évente előfordul. 1976-ban már csak 2–3 példány került itt szem elé (Müller, 1980). Sterbetz napló: Biharugra, 1951. IX. 10. 1 ad. a Ludas-tónál. Szikpusztán VIII. 28-án juv. a Nagysziki-tónál 1 ad. XI. 12-én a Nagysziki-tavon 16 pl. uo. XII. 2-án 21 pl., 1979. II. 1. Begécsen 1 ad., 1981. X. 12. Begécsen 1 ad. + 1 juv. 1987. XII. 9. Begécsen 1 ad. Biharugra Ludas-taván 1 ad. + 2 juv. Szikpuszta XII. 10. 3 ad. + 6 juv.

Genus: *Circaetus*

Circaetus gallicus (Gmelin, 1788.)

Kígyászölyv

Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. VIII–IX-ben 3–4 pl. folyamatosan megfigyelhető volt. VIII. 21-én egy alkalommal 6 pl. IX. 2-án itt elejtett a Madártani Intézet gyűjteményébe került. Begécsen 1981. X. 12-én 1 pl., 1985. X. 10-én 1 pl. megfigyelve.

Genus: *Circus*

Circus aeruginosus (Linnaeus, 1758.)

Barna rétisas

Sterbetz napló: 1951 tavaszán a biharugrai tavakon 8–10 pár, Szikpusztán 6–7 pár, Begécsen 12 pár költött. Az 1960-as évtizedtől mind a fészkelők, mind az átvonulók példányszáma észrevehetően csökkent.

Circus cianeus (Linnaeus, 1758.)

Kékes rétihéja

Sterbetz napló: 1951 november-decemberben a terület egészén gyakori volt. Tetőző napi mennyiség: Szikpuszta XII. 12. 19 és 8 >. 1960 után gyérebb volt az előfordulásuk.

Circus macrourus (S. G. Gmelin, 1771.)

Fakó rétihéja

Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. IX. 8. X. 11. X. 20. 1966. IX. 19. III. 21. Biharugrán 1951. IX. 8. 1988. X. 28. Begécs, 1951. IX. 20.

Circus pygargus (Linnaeus, 1758.)

Hamvas rétihéja

Nagy László lőjegyékében: 1951. IX. 9-én, 1951. X. 13-án, 1953. XI. 7-én Biharugrán ejtett el 1–1 példányt (Nagy, 1962). (A novemberi példányok adatait fenntartással kell kezelniük, ekkorra ez a faj már elvonul hazai környezetéből.) Jánossy Dénes és László 1974. IX. 12-én figyelt meg egy példányt (Jánossy–Jánossy, 1977).

Genus: *Accipiter*

Accipiter gentilis (Linnaeus, 1758.)

Héja

Nagy László szerint ősszel gyakoribb, tavasszal szórványosabb az előfordulása (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán 1 pár költött a Jankovics-erdőben. Biharugrán 1951. XI. 2-án, Begécsen 1978. X. 15-én 1–1 példány megfigyelve.

Accipiter nisus (Linnaeus, 1758.)

Karvaly

Sterbetz napló: X–III. között valamennyi megfigyelési év során gyakori volt.

Genus: *Buteo*

Buteo buteo (Linnaeus, 1758.)

Egerészölyv

Sterbetz napló: Mindenfelé gyakori ősztől tavaszig. Nyári hónapokban elvétve. B.b. vulpinus (Gloger, 1833.) alfaja 1955. XI. 16-án gyűjtve (Pátkai, 1957).

Buteo rufinus (Cretzschmar, 1827.)

Pusztai ölyv

Müller Géza adat nélkül jelzi előfordulását (Müller, 1980). Sterbetz napló: 1951 őszén, kora telén elvétve fordult elő. Szikpuszta VIII. 15. 1 pl., IX. 2. 1 pl., C. 4. 1 pl., XI. 23. 1. pl. Begécsen 1951. IX. 2-án 1 pl. 1978. X. 15-én 1 pl., 1985. X. 10-én 1 pl.

Buteo lagopus (Pontopiddan, 1763.)

Gatyásölyv

Sterbetz napló: X–III. között a vizsgált terület egészén szórványos jelenség. Az 1951 őszén-telén tapasztalt gyakorisága az 1970-es évtizedtől jelentősen mérséklődött. Egy alkalommal megfigyelt legnagyobb mennyiség: Szikpuszta 1951. XI. 22. 12 pl.

Genus: *Aquila*

Aquila pomarina (C. L. Brehm, 1831.)

Békászó sas

Nagy László júniustól észlelt nyári kóborlókat, egy alkalommal 4 pl. volt a legtöbb (Nagy, 1962). Sterbetz napló: Szikpusztán 1951. VIII–IX. között 1–2 példány rendszeresen előfordult. IX. 2-án elejtett példánya a Madártani Intézetbe került. 1974. IX. 9-én és 10-én 1–1 példányt Jánossy Dénes és László figyeltek meg (Jánossy–Jánossy, 1977).

Aquila clanga (Pallas, 1811.)

Fekete sas

Nagy László szerint júniustól késő ősziig szórványos (Nagy, 1962). (E megállapítás fenntartással kezelendő!) Sterbetz napló: Szikpuszta, Jankovics-erdő 1951. VIII. 1 pl. megfigyelve.

Aquila heliaca (Savigny, 1809.)

Parlagi sas

Nagy László Geszten, 1953. VIII. 29-én figyelte meg (Nagy, 1962). Müller Géza adat nélkül említi (Müller, 1980).

Aquila chrysaetos (Linnaeus, 1758.)

Szirti sas

Jakab Béla Szikpusztán, 1955. XI. 14-én 1 példányt látott. Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. XI. 10. 1 juv., Begécsen 1987. XII. 10. 1 juv.

Genus: *Hieraaetus*

Hieraaetus pennatus (Gmelin, 1788.)

Törpesas

Müller Géza adat nélkül említi (Müller, 1980).

Familia: Pandionidae – Halászsasfélék

Genus: *Pandion*

Pandion haliaetus (Linnaeus, 1758.)

Halászsas

1955. IX. 3-án Jakab András 2 példányt figyelt meg (Jakab, 1957). Jánossy Dénes és László megfigyelései: 1977. IX. 13. 1 pl., IX. 9. 2 pl., IX. 10. 3 pl., IX. 11. 1 pl., IX. 12. 2 pl. (Jánossy–Jánossy, 1977). Réthy in: MME 1982. 1981. IX. 12. 3 pl. Sterbetz napló: Biharugra 1951. IX. 2. 3 pl., IX. 5. 2 pl., IX. 12. 5 pl., Szikpuszta 1951. IX. 4. 1 pl., IX. 10. 4 pl., Begécs, 1984. IV. 9. 1 pl., 1985. X. 10. 1 pl.

Ordo: Falconiformes – Sólyomalakúak

Familia: Falconidae – Sólyomfélék

Genus: Falco

Falco tinnunculus (Linnaeus, 1758.)

Vörös vércse

Sterbetz napló: 1951-ben még viszonylag gyakori volt. A tógazdaság területén 18 fészket ismertem. Évközben folyamatosan megfigyelhető, 1951-ben mintegy 15–20 át is telet. Szikpusztán 1978-ban 2 lakott fészke volt, uakkor Begécsen 3 fészkek.

Falco vespertinus (Linnaeus, 1766.)

Kék vércse

Nagy László szerint a vetési varjútelepeken 1950-ben 4 pár, 1951-ben 3 pár, 1952-ben 2 pár, 1953-ban 3 pár fészkel. 1958-ig hiányzott, 1958-ban 1 pár (Nagy, 1962). Müller Géza szerint 2–3 évtizede varjútelepek gyakori lakója volt, minden telepen 8–10 fészkekkel. Utóbb megiritkult (Müller, 1980). Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán a Jankovics-erdőben lévő varjútelepen 9 pár költött. Áprilisi–szeptemberi átvonulók gyakoriak. Legnépesebb előfordulása a Fancsikai-legelőn 1951. IX. 11-én 154 pl. egy csapatban.

Falco columbarius (Linnaeus, 1758.)

Kis sólyom

Sterbetz napló: Biharugra 1951. XII. 1. 1 pl. Szikpuszta XII. 3. 1 pl., XII. 12. 1 pl., Begécs 1979. II. 1. 1. pl. 1986. X. 22. 1 pl., 1987. XII. 10. 1 pl.

Falco subbuteo (Linnaeus, 1758.)

Kabasólyom

Sterbetz napló: 1951-ben a biharugrai Gazdák-tava gátján, erdőfoltban költött 1 pár. 1951-ben Szikpusztán, a Jankovics-erdőben 1 pár fészkel. Biharugrán 1951. VIII. 2-án 4 pl. fecskére vadászott.

Falco cherrug (Gray, 1834.)

Kerecsensólyom

Sterbetz napló: Begécs, 1981. X. 12. 1 pl.

Falco peregrinus (Tunstall, 1771.)

Vándorsólyom

Nagy László szerint nyár közepétől érkezik és egész télen át látható évente (Nagy, 1962). Sterbetz napló: Biharugra 1951. X. 10. 1. pl., Szikpuszta XI. 3., XI. 12. 1 pl., XII. 8. 1. pl., Begécs 1986. X. 22. 1 pl., 1987. III. 15. 1 pl.

Ordo: Galliformes – Tyúkalakúak

Familia: Phasianidae – Fácánfélék

Genus: Perdix

Perdix perdix (Linnaeus, 1758.)

Fogoly

Sterbetz napló: 1951-ben még viszonylag gyakori volt, az 1960-as évektől már csak Fancsikán létezett néhány száz példányból álló populációja. 1970 után átmenetileg gyarapodást sejtetett, majd az 1980-as években újból feltűnően fogyatkozott. Allományfelmérési adatok nem ismertek.

Genus: Coturnix

Coturnix coturnix (Linnaeus, 1758.) *Fürj*

1951-ben, füvespusztai élőhelyeken elvértve hallatta hangját, ritkán került szem elé. Az 1960-as évektől alig érzékelhető javulás mutatkozott állományviszonyainak feltételezett alakulásában.

Genus: Phasianus

1951-ben a tógazdaság területén gyéren mutatkozott. Az 1960-as évektől erőteljes gyarapodását tapasztaltuk, a környéken sokfelé bevezetett zárt téri tenyésztés következtében.

Ordo: Gruiformes – Darualakúak

Familia: Rallidae – Guvatfélék

Genus: Rallus

Rallus aquaticus (Linnaeus, 1758.) *Guvat*

Sterbetz napló: Megfigyelt, illetve hang után megállapított előfordulásai: 1951. Biharugra, Gazdák-tava, V. 2., Ludas-tó VI. 1., Zöldhalmi-tó VI. 10., Szikpusztán a Nagysziki-tó, V. 10., VI. 21., Emlék-tó XI. 1., 1987. XII. 9-én Begécsen egy elpusztult példány.

Genus: Porzana

Porzana porzana (Linnaeus, 1766.) *Pettyes vízicsibe*

A Madártani Intézet gyűjteményében: Szikpuszta, 1951. VII. 15. Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán és Begécsen elvértve fordult elő, Begécsen fészkelése is bebizonyosodott. Biharugrán 1963. VII. 1-jén gyűjtve.

Porzana parva (Scopoli, 1769.) *Kis vízicsibe*

A Madártani Intézetbe került: Biharugra, 1951. VII. 10. >. Sterbetz napló: Begécsen, 1951. V. 10-én gyűjtve.

Przana pusilla (Pallas, 1776.) *Törpe vízicsibe*

Müller Géza adat nélkül említi az előfordulását (Müller, 1980).

Genus: Crex

Crex crex (Linnaeus, 1758.) *Haris*

Nagy László rohamosan fogyatkoznak jelzi (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1951. V. 8. Biharugra, Zöldhalmi-tó. Hangja jelzi jelenlétét, Begécs, 1963. IX. 9-én gyűjtve.

Genus: Gallinula

Gallinula chloropus (Linnaeus, 1758.) *Vízityúk*

A tógazdaság egész területén elterjedt fészkelő. Biharugra teletető tavain 1951-ben 6–8 példányt egész télen át észleltünk.

Genus: Fulica

Fulica atra (Linnaeus, 1758.) *Szárcsa*

A Madártani Intézet gyűjteményében 6 pl. Sterbetz napló: 1951–57 között a tógazdaság egész területén elterjedt fészkelő. Feltűnőbb nyári-őszi gyülekezései: Biharugra.

Ludas-tó, 1951. VIII. 31., cca 4000, IX. 10. cca 6000. szikpuszta, 1951. IX. 10. A Nagysziken cca 1500, Begécs, 1985. X. 10. 6000, 1986. X. 8. 4–5000. Áttelelő példányok évente előfordulnak.

Familia: Gruidae – Darufélék

Genus: Grus

Grus grus (Linnaeus, 1758.)

Daru

Fészkelések: A Debreceni Református Kollégium gyűjteménye őriz egy adatolatlan, sárréti fészkaljat. Lovassy Sándor Kovács Jánosra hivatkozva közli, hogy a XIX. század ötvenes éveiben Zsadányban rendszeresen költött a daru, a falusiak házilúddal neveltették a kikeltetett fiókáit (Lovassy, 1887). Csath András szerint Vészton még 1870-ben is fogtak darufiókát (Csath, 1938). Chernel Okány környékét is egykori fészkelőhelynek mondja (in: Baer, 1907). K. Nagy Lajos zsadányi református lelkész kéziratában olvashatjuk: Zsadányban még 1926-ban, majd 1932-ben is költött daru. Mindkét évben csaknem ugyanazon helyen találtak 1–1 fészket. A hírhedt 1940-es árvizek idején Vátyonban került meg két darufészek, 2–2 tojással. Az egyik fészkaljat liba alatt kikeltették, de a fiókák elpusztultak. Szemtanúk szerint a daru itt egykor ingoványos nádasokban költött, száraz fűből készült fészkeit nádtorzásokra rakta. A századvégi lecsapolások után a darvak kényszerűségből búzában, rozsbán és kenderföldeken is költöttek Oros és Ráczszállás környékén. (Az elmondottak hihetőnek látszanak, csak sajnós K. Nagy értesüléseit annak idején szakember nem ellenőrizte, így az érdekes adatokat nem lehet tudományos értékelésre elfogadni.) Vonulási tapasztalatok: Müller Géza 1947., 1948., 1950., 1980-ból idézett munkái hű képet rajzolnak a huszadik század közepe táján itt végbemenő daruvonulásokról. Szerinte a daru csak szórványjelenség volt az 1939–40-es években. 1946–1947-ben volt az első inváziószerű átözönlése, amikor már júliustól kezdtek mutatkozni és novemberi tetőzésük elérte a 4000 példányt. A begécsi és szikpusztai halastóépítések óta nem észlelt ilyen erőteljes vonulásokat. További irodalmi utalások: 1955. XI. 3-án Biharugrán 1000 példány (Jakab, 1957). Tetőző mennyiségek. 1967. IV. 52. pl., 1967. X. 118 pl., 1968 „tavasz” 50 pl., 1968. X. 425 pl. (Béczy et al. 1973). Sterbetz napló: 1951. X. 28. és XI. 10. között a szikpusztai darugyülekezés 4000 körülre becsült. A biharugrai és fancsikai 1000, a begécsi 5–600 pl. 1962. XI. 10–15. között Fancsikán 200, Biharugrán 150, Szikpusztán 1200 pl. 1968. XI. 2. Szikpusztán 350, Begécsen 41 pl. 1977. XI. 10. Begécsen 135 pl. 1986. X. 10. Fancsikán 1200 pl. 1987. XII. 9. Begécsen 84 pl.

Familia: Otididae – Túzokfélék

Genus: Tetrax

Tetrax tetrax (Linnaeus, 1758.)

Reznek

Müller Géza adat nélkül említi az előfordulását (Müller, 1980).

Genus: Otis

Otis tarda (Linnaeus, 1758.)

Túzok

Nagy László évszám nélkül 180–200-ra becsüli a populációt (Nagy, 1962). Müller Géza Begécsen, Vátyonpusztát és Orosit mondja fészkelőhelynek, a populációt 90 körül becsüli az 1930-as évekből (Müller, 1980). Sterbetz az országos tűzok-törzskönyvében

Geszt–Zsadány–Biharugra körzetében ismerte a biharugrainak mondott állományt. Adataiból egyértelműen az tűnik ki, hogy az apadás 1960 táján indult meg, s kisebb-nagyobb hullámzásokkal folytatódik felgyorsuló ütemben. Az évenkénti ingadozások bizonyára a téli kőborlások során, külföldön bekövetkező veszteségekből adódik. A törzskönyv vonatkozó adatai (Sterbetz, 1986): 1941 – 100 pl., 1951 – 50 pl., 1961 – 40 pl., 1962 – 180 pl., 1963 – 58 pl., 1966 – 48 pl., 1971 – 20 pl., 1972 – 10 pl., 1973 – 8 pl., 1974 – 10 pl., 1975 – 12 pl., 1976 – 22 pl., 1977 – 29 pl., 1978 – 19 pl., 1979 – 10 pl., 1980 – 18 pl., 1981 – 30 pl.

Ordo: Charadriiformes – Lilealakúak

Familia: Recurvirostridae – Gulipánfélék

Genus: Himantopus

Himantopus himantopus (Linnaeus, 1758.) Gólyatöcs

Sterbetz napló: Biharugra, Bodor-tó zátonyán 1951. IV. 9. 1 pl.

Genus: Recurvirostra

Recurvirostra avosetta (Linnaeus, 1758.) Gulipán

Biharugra, Szilas-tó zátonyán, 1951. IX. 9. 13 pl.

Familia: Burhinidae – Ugartyúkfélék

Genus: Burhinus

Sterbetz napló: Szilaspuszta, 1951. V. 2. párban megfigyelve 2 pl.

Familia: Glareolidae – székicsérfélék

Genus: Glareola

Glareola pratincola (Linnaeus, 1766.) Székicsár

Nagy László Geszten figyelte meg, 1952. V. 3-én (Nagy, 1962). Sterbetz napló: Szilaspuszta, 1951. V. 12. 2 pl.

Familia: Charadriidae – Lilefélék

Genus: Charadrius

Charadrius dubius (Scopoli, 1786.) Kis lile

Müller Géza adat nélkül említi (Müller, 1980). Sterbetz napló: Szilaspuszta, Kissziki-tó, 1951. VIII. 12. 3 pl. megfigyelve, 1 gyűjtve.

Charadrius hiaticula (Linnaeus, 1758.) Parti lile

Sterbetz napló: Biharugra, Cigány-tó 1951. IX. 12. 2 pl. Szilaspuszta, Nagysziki-tó 1951. VIII. 18. 1 pl., Begécs 1985. X. 10. 1+3+3 megfigyelve. Erőteljes vonulása lehetett e fajnak 1997 kora őszén, amikor Jánossy Dénes és László IX. 9-én 8, IX. 10-én 8, IX. 12-én 3, IX. 13-án 2 példányt észlelt (Jánossy–Jánossy, 1977).

Charadrius alexandrinus (Linnaeus, 1758.) Széki lile

Müller Géza adat nélkül említi (Müller, 1980). Sterbetz napló: Szilaspusztán, 1951 V-ban néhány pár fészelt, 3 fészekalja került meg. Biharugra, Bodor-tó, 1951. VIII. 8. 2 pl., Szilaspuszta, Emlék-tó 1951. IX. 2. 1 pl.

Charadrius morinellus (Linnaeus, 1758.) Havasi lile

A Madártani Intézet gyűjteményében: Szilaspuszta, 1951. IX. 7. juv.

Genus: *Pluvialis*

Pluvialis apricaria (Linnaeus, 1758.)

Aranylile

Sterbetz napló: Szikpuszta, 1951. IX. 29. 1 pl., X. 1. 1 pl., XI. 2. 1 pl., megfigyelve, XII. 1. 1 pl. gyűjtve. Begécs, 1985. X. 10. 30 pl. Közelebbi helymegjelölés nélkül: 1955. XI. 20-án gyűjtve 1 (Nagy, 1962), valamint 1978. XII. 11-12-én 5 pl. (Mag, 1978). Begécsen, 1984. IV. 9-én tízes csapatból egy nászruhás aranylilét gyűjtöttek, amelyet a rendszeren korábban *P.a.altifrons* Ch.L.Brehm, 1831 – északi aranylilének írt le még. Jelenleg az ilyen példányokat nem tekintjük külön alfajnak (Sterbetz, napló).

Pluvialis squatarola (Linnaeus, 1758.)

Ezüstlile

A Madártani Intézet gyűjteményében: Biharugra, 1960. IX. 27. >, Szikpuszta, 1960. IX. 14. Szikpuszta, 1960. IX. 22. +. Megfigyelések: Közelebbi helymegjelölés nélkül Nagy László 1951. X. 14-én kettőt látott, egyet gyűjtött (Nagy, 1962). 1978. XI. 7. 5 pl. (Büki, 1985), 1978. XII. 11-12. 10 pl. (Mag, 1978). Sterbetz napló: 1951. IX. 9. Szikpusztán lőve. Uo. IX. 20. 4 pl., X. 1. 2 pl., Biharugrán 1987. XII. 9. gyűjtve, a Mezőgazdasági Múzeumba került. Begécsen 1981. X. 12. 14-es csapat és 2+3 külön. 1985. X. 10-én 3+6+9. 1976. X. 21. 8-as csapat.

Genus: *Vanellus*

Vanellus vanellus (Linnaeus, 1758.)

Bibic

Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztának, Begécsnek és a Szilasi-legelőnek igen elterjedt fészkelője volt, becslés szerint legalább 200 pár e helyekről összesítve. 1951. július–augusztusban Szikpusztán egyetlen csapatban mintegy 2000 pl. átnyaralt. Augusztustól újabb tömegek érkeztek, szeptember közepén néhány nap alatt tünedezett el a kb. 6000-re sokasodott bibictömeg. Biharugrán és Begécsen 1987. XII. 9–10-én –7 °C-os fagyban több száz példány vonult át. 11-én több ezres mennyiség követte őket, gyenge havazásban.

Familia: Scolopacidae – Szalonkafélék

Genus: *Calidris*

Calidris alba (Pallas, 1764.)

Fenyérfutó

A Madártani Intézetben őrzött példány: 1960. IX. 26. (sex:?). Sterbetz napló: Biharugra, Bodor-tó lecsapolt iszapján 1951. VIII. 21. 1 pl.

Calidris minuta (Leisler, 1812.)

Apró partfutó

Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. V. 12. 11 pl., VI. 2. 28. pl., VI. 10. 9 pl., Biharugra V. 3. 5 pl., IX. 2. 9 pl.

Calidris temminckii (Leisler, 1812.)

Temminck partfutó

Sterbetz napló: Szikpuszta, 1951. V. 19. 8 pl., VI. 2. 11. pl., IX. 9 6 pl., Biharugra, V. 28. 19 pl., Begécs V. 20. 6 pl.

Calidris ferruginea (Pontopiddan, 1763.)

Sarlós partfutó

Sterbetz napló: Szikpuszta, 1951. V. 10. 50 kiszínezett pl., VI. 2. 31 kiszínezett pl., IX. 23. 28 nyugalmi ruhás. Begécs, 1951. IX. 4. 4 pl.

Calidris alpina centralis, (Buturlin, 1932.)

Havasi partfutó alfaj

Szikpusztán, 1951. V. 8-án 20-as csapatból gyűjtötték. A Madártani Intézet gyűjteményében meghatározta Keve András.

Calidris alpina alpina (Linnaeus, 1758.) *Havasi partfutó*
Közlelbi helymegjelölés nélkül 1978. XII. 11–12-én 80-as csapatot figyelt meg Mag László (Mag, 1978). Sterbetz napló: Szikpusztán és Begécsen 1951 IV–VI-ban, majd VIII–X. között folyamatos átvonulás. Biharugrán gyéribb. Kiemelkedőbb mennyiségek: Szikpuszta, 1951. V. 19. 250 pl., VI. 1. 300 pl., VIII. 20. 500 pl. Begécsen: V. 12. 80 pl. uitt 1984. IV. 12-én 150 pl.

Genus: *Limicola*

Limicola falcinellus (Pontopiddan, 1763.) *Sárjárom*
Sterbetz napló: Begécs, 1981. IX. 4. 4 pl.

Genus: *Philomachus*

Philomachus pugnax (Linnaeus, 1768.) *Pajzsoscankó*
Sterbetz napló: 1951. III–IV-ban, majd VIII–IX-ben ezres tömegekben vonult át a szikpusztai és begécsi területeken. Biharugrán csak késő ősszel, a lecsapolt halastózátonyokon mutatkozott számottevőbb mennyiségben. Az 1960-as évtizedtől átvonulásának lendülete fokozatosan gyengült. Jellemző összehasonlítás, hogy amíg Szikpusztán 1951. IV. 22-én a becsült mennyiség még 25000 pl-al tetőzött, 1960 óta 2-3000 példánynál többet nem lehetett már megfigyelni.

Genus: *Loymnocryptes*

Loymnocryptes minimus (Brünnich, 1764.) *Kis sárszalonka*
Sterbetz napló: Biharugra, Disznólegelő 1984. IV. 9. 2 pl., uo. 1981. III. 31. 1 pl.

Genus: *Gallinago*

Gallinago gallinago (Linnaeus, 1758.) *Sárszalonka*
Helypontositást mellözve Mag László 1978. XII. 11–12-én 51 példányt figyelt meg (Mag, 1978). Sterbetz napló: A Biharugra községgel szomszédos ún. Disznólegelő, és Begécsnek a még megmaradt zombékosai e fajnak állandó költőhelye. 1951-ben nászrepülésben látott májusi példányok alapján a Disznólegelőn 7–8 pár, Begécsen 5–6 pár költethett. ugyanezek a helyeken III–IV-i és VIII–IX-i vonulásban gyakori.
Gallinago media (Latham, 1787.) *Nagy sárszalonka*
Sterbetz napló: A biharugrai Disznólegelőn 1951. VIII. 12-én 1 pl. gyűjtve.

Genus: *Scolopax*

Scolopax rusticola (Linnaeus, 1758.) *Erdei szalonka*
Nagy László rendszeres átvonulóként említi (Nagy, 1962). Sterbetz napló: Biharugra, Zöldhalmi-tó gátja, 1951. X. 10. 1 pl.

Genus: *Limosa*

Limosa limosa (Linnaeus, 1758.) *Nagy goda*
Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán 20 pár költött, Zsadányban és Geszten 2–3 pár, Szikpusztán 1951. III. 19-én 2500-as tömeg. Begécsen 1984. IV. 9-én 600 pl. 1985. X. 12-én 42 pl.
Limosa lapponica (Linnaeus, 1758.) *Kis goda*
Sterbetz napló: Biharugra, Szilas-tó iszapzátonyán 1951. IX. 2. 1 pl.

Genus: Numenius

Numenius phaeopus (Linnaeus, 1758.) Kis póling

Nem túl gyakori faj e területen. Sem Nagy (1962), sem pedig Müller (1980) nem említik a biharugrai madárvilág jellemzésénél. Sterbetz napló: Szikpuszta, 1951. IV. 12. 24 pl., IV. 19. 8 pl., IV. 21. 41 pl., V. 10. 6 pl., Begécs, 1984. IV. 9. 11+8+9+7 pl. Biharugra, Ludas-tó 1966. IV. 12. 5 pl.

Numenius arquata (Linnaeus, 1958.) Nagy póling

Sterbetz napló: Néhány elejtett példánya a nagy póling törzsalakja és keleti alfajának hibridje volt 1950–51-ben. Biharugrán, 1987. XII. 9-én lőtt példányról rendszertani vizsgálata a *N.a. orientalis*, (Ch.L.Brehm, 1831.) alfajt mutatta ki. E példány a Mezőgazdasági Múzeumba került. Szikpusztán 1951 őszt végéig lanyha vonulás volt nyárutó óta, naponta legfeljebb 6–8 példányt lehetett megfigyelni. Egyetlen esetben, IX. 23-án észleltem 450–500 példányos tömeget. Biharugrán 1951 ősztén szórványosan röptültek át kisebb csapatok, Begécsen 1981. X. 12-én 14+23 pl., 1987. XII. 9–10-én 1500-as, megkészt tömeg. XII. 11-én már csak néhány példány, 12-re eltűntek.

Genus: Tringa

Tringa erythropus (Pallas, 1764.) Föstös cankó

Mag László Biharugrán, 1978. XII. 11–12-én 580 példányt számlált (Mag, 1978). Sterbetz napló: Szikpusztán, 1951. V–VI-ban 40–50 kiszínezett példány folyamatos. VIII-tól valamennyi töegység zátonyán pihenő vonulókat XII-ig lehetett megfigyelni. Tetőző mennyiségek: Biharugra, Ludas-tó VIII. 29. 480 pl. Szikpuszta, Nagysziki-tó IX. 5. 1000–1200 pl. Jankovics-tó IX. 5. 900 pl. Begécs, 1987. XII. 10. 150 pl.

Tringa totanus (Linnaeus, 1758.) Piroslábú cankó

Nagy László nagyon szórványos fészkelőként jellemzi (Nagy, 1962). Jánossy Dénes és László 1974. IX. 12-én 1300-as tömeget figyelt meg (Jánossy–Jánossy, 1977).

Sterbetz napló: 1951-ben a Biharugra község melletti Disznólegelön 6 pár, Szikpusztán 2 pár, Szilaspusztán 1 pár költése bizonyított. Őszi vonuláskor a szikpusztai Nagysziki-tavon IX. 2-án 2000-es tömeg, Begécsen 1981. X. 12-én 1500-as gyülekezésük volt a csúcs.

Tringa stagnatilis (Bechstein, 1803.) Tavi cankó

Müller Géza adat nélkül említi előfordulását (Müller, 1980). Sterbetz napló: Biharugra, Szilas-tó 1951. VII-ban, nyári lehalászáskor iszapzátonyokon 180–200 pl. tartózkodott heteken át. A tavi cankónak ez a nyári kóborláskor megnyilvánuló „tömeges” megjelenése a szegedi Fehértavon rendszeres, Biharugrán csak ez az egyetlen ilyen feltűnőbb gyülekezése. Szikpusztán 1951. VIII. 19-én 1, 22-én 8 példány tartózkodott a Nagysziki-tavon. Begécsen 1984. IV. 11-én 20-as csapat.

Tringa nebularia (Gunnerus, 1767.) Szürke cankó

Sterbetz napló: 1951. IV. és VIII–IX. hónapokban mindenfelé szórványos vonulók tartózkodtak a halastavi iszapzátonyokon. Begécsen, 1984. IV. 9-én 2000 körüli példányszámmal tetőzött a rendkívüli csoportosulásuk.

Tringa ochropus, (Linnaeus, 1758.) Erdei cankó

Sterbetz napló: 1951–1987 között IV–X. között egyes példányok valamennyi tóról és csatornapartról kimutathatók voltak. Kisebb csapatai: Biharugra, Bodor-tó 1951. VIII.

3. 12 pl., Szilas-tó VIII. 12. 8 pl., Szikpuszta, Kisszik-tó, 1951. IX. 2. 18 pl., Begécs 1985. X. 10. 6 pl.

Tringa glareola, (Linnaeus, 1758.)

Réti cankó

Sterbetz napló: 1951-ben VII–IX. között mindenfelé előfordult 5–10-es csapatokban.

Genus: *Arenaria*

Arenaria interpres (Linnaeus, 1758.)

Kőforgató

Sterbetz napló: Begécs, 1951. IX. 9. 1 pl.

Genus: *Phalaropus*

Phalaropus lobatus (Linnaeus, 1758.)

Vékonycsőrű víztaposó

A Madártani Intézethez került: 1951. VI. 23. >. Nagy László Gesztről közli, hogy VI. 23-án gyűjtötte. Évet nem jelölt meg (Nagy, 1962). Valószínű, hogy a Madártani Intézethez került példányról van szó. Sterbetz napló: Biharugra, Bodor-tó. 1951. IX. 2. 2 nyugalmi ruhás példány.

Familia: Stercorariidae – Halfarkasfélék

Genus: *Stercorarius*

Stercorarius pomarinus (Temminck, 1825.)

Szélesfarkú halfarkas

Nagy László Geszten 1953. VIII. 12-én megfigyelt egyet. VIII. 29-én valószínű ugyanazt ejtette el.

Stercorarius sp.

Halfarkas sp.

Biharugra, Ludas-tó. 1951. IX. 2. fiatal tollazatú halfarkas megfigyelve. S. Longicaudus? S. parasiticus? Távolból pontos meghatározása nem volt lehetséges.

Familia: Laridae – Sirályfélék

Genus: *Larus*

Larus minutus (Pallas, 1776.)

Kis sirály

Sterbetz napló: Szikpuszta, 1951. V. 2. 2. juv. Biharugra IX. 8. 1 juv., XI. 3. 2. juv. Begécs, 1979. XI. 3. 1 ad.

Larus ridibundus (Linnaeus, 1766.)

Dankasirály

A Povázsay-féle tojásgyűjteményben 1963-ból és 1966-ból szerepelnek fészekaljok (Povázsay, 1986). Müller Géza évszám nélkül közli: „Az új halastavakon több száz fészekaljnyi sirálytelep (Müller, 1980). Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán a Nagyszik-tavon mintegy 5–600 pár fészelt, náduzadékon. Az 1960-as évektől tavaszi és őszi gyülekezés idején a sirálymennység meghatározódott a korábbi évekhez képest. Valamennyi halastóra vonatkoztatva 1981-ben, a X. hónapban 50–60000, 1987-ben a XI. tetőzéskor 70–80000 példányra becsültem a mennyiségüket.

Larus canus (Linnaeus, 1758.)

Viharsirály

Sterbetz napló: 1951-ben még viszonylag ritka faj volt itt. XI. 12-én, Biharugrán elejtett, két átszíneződő példány a Madártani Intézetbe került. Az 1970-es évektől gyakoribbá vált a viharsirály Biharugrán, egy-egy alkalommal 15–20 példányt is lehetett megfigyelni, IV–VI, majd IX–XII. időszakában, többnyire fiatal, vagy átszíneződő egyedeket.

Larus fuscus (Linnaeus, 1758.)

Heringsirály

Sterbetz napló: Fiatal példányait az ezüstsirálytól bizonytalan elválasztani, így csak az adultus példányokat adatolom, mely szerint: Szikpuszta, 1951. IX. 2. 1 pl., Biharugra, 1951. VI. 3. 1 pl., VIII. 19. 1 pl.

Larus argentatus (Pontopiddan, 1763.)

Ezüstsirály

Sterbetz napló: Biharugrán, 1961. XI. 10-én 1 ad. elejtve.

Larus cachinnans (Pallas, 1811.)

Sárgalábú sirály

Sterbetz napló: 1951-ben még szinte ritkaságnak számított. Számuk az 1970-es évtizedtől emelkedett. Az év minden szakában megfigyelhetők. Kiemelkedőbb gyülekezései: Biharugra, 1961. XI. 6. 58 pl., XI. 9. 38 pl., XI. 12., 79 pl. Szikpuszta: 1973. XI. 9. 41 pl., Begécs, 1977. XI. 9. 51 pl.

Genus: Rissa

Rissa tridactyla (Linnaeus, 1758.)

Csüllő

Mag László megfigyelése: 1981. X. 12. 2 pl. (Mag, in MME 1982/a). Sterbetz napló: Begécs, 1987. XII. 9. 1 juv. megfigyelve.

Familia: Sternidae – Csérfélék

Genus: Gelochelidon

Gelochelidon nilotica (Gmelin 1789.)

Kacagócsér

Sterbetz napló: Szikpuszta, Nagysziki-tó 1951. VI. 7. 3 pl.

Genus: Sterna

Sterna caspia (Pallas, 1770.)

Lócsér

Jánossy Dénes és László 1974. IX. 9-én 4 példányt figyelt meg. Begécsen, 1983. IV. 2-án 3 pl. (Kurpé, 1984). Sterbetz napló: Begécs, 1984. IV. 11. 1 pl. került a Mezőgazdasági Múzeumba.

Sterna hirundo (Linnaeus, 1758.)

Küszvágó csér

1951-ben Szikpusztán a Nagysziki-tó sirálytelepén 50–60 fészek. Késő tavasztól nyár végéig valamennyi töegységen gyakori.

Sterna albifrons (Pallas, 1764.)

Kis csér

Sterbetz napló: 1951. V-ban a szikpusztai legelőn költési kísérlet volt, kopár zátonyon. Nyájórző kutyák pusztították el a fészekaljat. Megfigyelve még: Biharugra, Bodor-tó, 1951. VI. 2. 1 pl. Biharugra, Topronygyos-csatorna, 1951. VIII. 2. 1 pl.

Genus: Chlidonias

Chlidonias hybridus (Pallas, 1811.)

Fattyúszerkő

Fészekaljai Povázsay tojásgyűjteményében: 1962. VI. 10., VI. 24., 1965. VI. 20., 1966. VI. 23. 2 fészekalj. (Povázsay, 1986). Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán 15–50 pár költött a Kíssziki-tavon.

Chlidonias niger (Linnaeus, 1758.)

Kormos szerkő

Sterbetz napló: A szikpusztai Nagysziki-tavon 1951-ben 40–50 párból álló fészkelő kolóniája volt. IV–IX. között valamennyi halastónál rendszeresen látni.

Chlidonias leucopterus (Temminck, 1815.) Fehérszárnyú szerkő

Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán 3 fészket találtam. Vonuló, kóborló példányai majd minden évben megfigyelhetők voltak 1951–1981 között.

Ordo: Columbiformes – Galambalakúak

Familia: Columbidae – Galambfélék

Genus: *Columba*

Columba oenas (Linnaeus, 1758.) Kék galamb

Sterbetz napló: Szikpuszta 1951. XII. 2. Mintegy 100–150 példány egy csapatban volt. Biharugra, 1977. II. 12. 38-as csapat.

Columba palumbus (Linnaeus, 1758.) Örvös galamb

Nagy László szerint a zsadányi erdőkből 1950–1955 között évente 2 pár költött (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán 4 pár, Szikpusztán a Jankovics-erdőben 1 pár fészelt. Ugyanez év VIII-ban, Szikpusztán naponta 70–80 példány húzott, mindkét Sziki-tóra, ivás céljából. VIII. 25-én az Emlék-tónál 157 pl.

Genus: *Streptopelia*

Streptopelia decaocto (Frivadlszky, 1838.) Balkáni gerle

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugra, Geszt és Zsadány belterületén már elterjedten költött. Szikpusztán, a Jankovics-erdőben emberi településtől távol 1 fészek.

Streptopelia turtur (Linnaeus, 1758.) Vadgerle

Sterbetz napló: A vizsgálati területen mindenfelé szórványos fészkelő 1951–1985 között.

Ordo: Cuculiformes – Kakukkalakúak

Familia: Cuculidae – Kakukkfélék

Genus: *Cuculus*

Cuculus canorus (Linnaeus, 1758.) Kakukk

Sterbetz napló: 1951-ben a halastavak nádszegélyében elterjedt „költő” faj. Tojásait *Acrocephalus arundinaceus*, *A. schoenobenus* és *Motacilla alba* fészkeiben találtam.

Ordo: Strigiformes – Bagolyalakúak

Familia: Tytonidae – Gyöngybagolyfélék

Genus: *Tyto*

Tyto alba (Scopoli, 1769.) Gyöngybagoly

1951-ben Biharugrán és Zsadányban, templomtoronyban költött 1–1 pár. Begécsen 1987. XII. 10-én nádasban találtam egy elhullottat.

Familia: Strigidae – Bagolyfélék

Genus: *Bubo*

Bubo bubo (Linnaeus, 1758.) Uhu

Nagy László szerint a biharugrai tavaknál 1958. I. 4-én élve fogtak egyet (Nagy, 1962). 1958. januárban Szikpusztán, a Nagysziki-tónál gyűjtöttek, a példány a Madártani Intézet gyűjteményébe került. Valószínű, hogy ez a Nagy által elejtett példány, de a gyűjtőhelyek ellentmondásosak. (Pátkai, 1960).

Genus: *Athene*

Athene noctua (Scopoli, 1769.)

Kuvik

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán, a tógazdasági iroda padlásán költött. Látott és hallott példányok alapján Geszten, Zsadányban és Szikpusztán volt még feltételezhető a fészkelése abban az évben.

Genus: *Strix*

Strix aluco (Linnaeus, 1758.)

Macskabagoly

Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán a Jankovics-erdőben költött. Begécs, 1984. IV. 9-én 1 pl.

Genus: *Asio*

Asio otus (Linnaeus, 1758.)

Erdei fülesbagoly

Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán, a Jankovics-erdőben szarkafészkekben 3 fészekaljat nevelt. A terület minden pontján egész éven át előfordult. A tógazdaság központi kertjében 8–10 példány át is telet az évben.

Asio flammeus (Pontopiddan, 1763.)

Réti fülesbagoly

Sterbetz napló: 1951-ben Begécsen VI–VII-ban több alkalommal megfigyelhető volt, az időpont, költést valószínűsített. 1987. XII. 9–10-én napnta 5–6 példány vadászott. Szikpusztán XII. hónapban hetekig tartózkodott 25–30 pl.

Ordo: Caprimulgiformes – Lappantyúalakúak

Familia: Caprimulgidae – Lappantyúfélék

Genus: *Caprimulgus*

Caprimulgus europaeus (Linnaeus, 1758.)

Lappantyú

Sterbetz napló: 1951 nyarán Szikpusztán esténként gyakori volt. Biharugrán V. 25-én megfigyelve.

Ordo: Apodiformes – Sarlósfecske-alakúak

Familia: Apodidae – Sarlósfecskefélék

Genus: *Apus*

Apus apus (Linnaeus, 1758.)

Sarlósfecske

Sterbetz napló: 1951. VI. folyamán Szikpuszta és Biharugra egén rendszeresen örvénylő csapatokat lehetett megfigyelni. VII-ban eltűntek.

Ordo: Coraciiformes – Szalakótaalakúak

Familia: Alcedinidae – Jégmadárfélék

Genus: *Alcedo*

Alcedo atthis (Linnaeus, 1758.)

Jégmadár

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán, a Bodor-tónál fészkel. Szikpusztán rendszeresen előfordult. Begécsen 1978. X. 15-én, 1979. II. 1-jén, 1984. IV. 9-én 1–1 példány.

Familia: Meropidae – Gyurgyalgafélék

Genus: *Merops*

Merops apiaster (Linnaeus, 1758.)

Gyurgyalg

Sterbetz napló: 1951. VII–VIII-ban kisebb csapatok Szikpusztán rendszeresen megjelentek.

Familia: Coraciidae – Szalakótafélék

Genus: Coracias

Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán 3–4 pár költött.

Familia: Upupidae – Bankafélék

Genus: Upupa

Upupa epops (Linnaeus, 1758.)

Búbosbanka

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán a tógazdaság telephelyén és a Bodor-tónál 1–1 fészek halászkunyhókban. III–IX. között rendszeres. Begécsen 1984. IV-ban ugyan-csak halór kunyhójában fészkelte.

Ordo: Piciformes – Harkályalakúak

Familia: Picidae – Harkályfélék

Genus: Jynx

Jynx torquilla (Linnaeus, 1758.)

Nyaktekeres

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán a Bodor-tó szögletének kis erdejében költött.

Genus: Picus

Picus canus (Gmelin, 1788.)

Hamvas küllő

Nagy László költőfajnak említi (Nagy, 1962).

Picus viridis (Linnaeus, 1758.)

Zöld küllő

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán a Bodor-tó öreg fűzfáinak egyikében költött. Egész évben gyakran megfigyelt faj itt.

Genus: Dryocopus

Dryocopus martius (Linnaeus, 1758.)

Fekete harkály

Sterbetz napló: 1951. V. 2-án Szikpusztán, a Jankovics-erdőben megfigyelve.

Genus: Dendrocopos

Dendrocopos maior (Linnaeus, 1758.)

Nagy fakopáncs

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán 2, Szikpusztán 1 lakott odúja ismert.

Dendrocopos syriacus (Hemprinch & Ehrenberg, 1833.)

Balkáni fakopáncs

Nagy László szerint számuk évről évre gyarapszik, vetekedve a nagy fakopáncssal (Nagy, 1962). Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán 2, Szikpusztán, a Jankovics-erdőben 3 lakott odú.

Dendrocopos minor (Linnaeus, 1758.)

Kis fakopáncs

Sterbetz napló: 1951. IX. 2-án Szikpusztán, a Jankovics-erdőben 1 megfigyelve.

Ordo: Passeriformes – Verébalakúak

Familia: Alaudidae – Pacsertafélék

Genus: Galerida

Galerida cristata (Linnaeus, 1758.)

Búbospacsirta

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán V. 10-én megtalált fészek. Szikpusztán VI. 1-jén bizonyosodott be a költése. E faj az egész vizsgálati területen előfordul az év minden szakában.

Genus: *Alauda*

Alauda arvensis (Linnaeus, 1758.)

Mezei pacsirta

Sterbetz napló: A tógazdaságok közüli pusztákon elterjedt fészkelő. Szikpusztán és Szilaspusztán 1951-ben éneklő példányok alapján legalább 50–60 pár költhetett. X. 13-án, Szikpusztán több száz vonuló példány. Alfaji meghatározások Keve András szerint: *Alauda arvensis* Linnaeus, 1758.: Szikpuszta, 1951. I. 2., III. 3. *Alauda arvensis lunata* Ch.L.Brehm, 1845.: Szilaspusztá, 1951. III. 13., Szikpuszta, 1951. X. 10.

Genus: *Eremophila*

Eremophila alpestris (Linnaeus, 1758.)

Havasi fülespacsirta

Sterbetz napló: Begécs, 1979. II. 1. megfigyelve 1 pl.

Familia: *Hidundinidae* – Fecskefélék

Genus: *Riparia*

Riparia riparia (Linnaeus, 1758.)

Partifecske

Sterbetz napló: 1951-ben a halastavak nádjában vonulásidőben tömegesen éjszakáztott.

Genus: *Hirundo*

Hirundo rustica (Linnaeus 1758.)

Füsti fecske

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugra, Geszt és Zsadány települések elterjedt fészkelője. Szikpusztán IX. 29–X. 3 között több ezres vonuló tömeg.

Genus: *Delichon*

Delichon urbica (Linnaeus, 1758.)

Molnárfecske

Sterbetz napló: 1951-ben a halastavak fölött gyakori volt, kisebb csapatokban, Biharugrán, épülő ház tetőzete alatt 6 fészkek.

Familia: *Motacillidae* – Billegetőfélék

Genus: *Anthus*

Anthus campestris (Linnaeus, 1758.)

Parlagi pityer

Müller Géza adat nélkül említi (Müller, 1980).

Anthus trivialis (Linnaeus, 1758.)

Erdei pityer

Nagy László és Müller Géza adat nélkül közlik előfordulását (Nagy, 1962; Müller, 1980).

Anthus cervinus (Pallas, 1811.)

Rozsdástorkú pityer

Sterbetz napló: 1951. V. 2. Szikpusztán 5 kiszínezett példány.

Anthus spinolette (Linnaeus, 1758.)

Havasi pityer

Sterbetz napló: Szikpuszta, 1951. XI. 2. 10–15-ös csapat.

Genus: *Motacilla*

Motacilla flava (Linnaeus, 1758.)

Sárga billegető

Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán 5 pár, Biharugrán 1 pár, Begécsen 15 pár költött. Újtt 1984-ben 10 pár fészkel. Feltűnőbb vonulási adatok: Begécs, 1951. IX. 2. 40–45 pl., Szikpuszta 1951. IX. 9. 38 pl., Begécs 1981. IX. 3. 29 pl. Keve András által

meghatározott alfajok: Begécs, 1951. IX. 2-án gyűjtött 3 pl. *Motacilla flava thunbergi* Billberg, 1828. Begécsen, 1984. IV. 9-én Sterbetz 1 > *Motacilla flava feldegg* Michahelles, 1830 példányt figyelt meg.

Motacilla alba (Linnaeus 1758.) Barázdabillegető

1951-ben Szikpusztán halászkunyhó tetőzetében és egy zsilip odvában 1–1 pár költött. Ugyanez évben Biharugráról 2 ismert fészek. Vonulásiidőben rendszeresen, nagy számban előforduló faj.

Familia: Bombycillidae – Csonttollúfélék

Genus: Bombycilla

Bombycilla garrulus (Linnaeus, 1758.) Csonttollú

Müller Géza adat nélkül jelzi előfordulását (Müller, 1980).

Familia: Troglodytidae – Ökorszemfélék

Genus: Troglodytes

Troglodytes troglodytes (Linnaeus, 1758.) Ökorszem

Sterbetz napló: 1951. V-ban Biharugrán találtam 1 fészket a Ludas-tó szegélyén. A tógazdaság egész területén az év minden szakában szórványosan megfigyelhető.

Familia: Prunellidae – Szürkebegyfélék

Genus: Prunella

Prunella modularis (Linnaeus, 1758.) Erdei szürkebegy

Sterbetz napló: Begécsen, 1985. X. 10-én nádiban 1 megfigyelve.

Familia: Turdidae – Rigófélék

Genus: Erithacus

Erithacus rubecula (Linnaeus, 1758.) Vörösbegy

Sterbetz napló: 1951. V-ban a tógazdaság kertjében fészkelte Biharugrán. 1951–1987 időszakában az év minden szakában előfordult.

Genus: Luscinia

Luscinia megarhynchos (C. L. Brehm, 1811.) Fülemlé

Sterbetz napló: 1951-ben a biharugrai tógazdasági központ kertjében, a Ludas-tónál, Szikpusztán a Jankovics-erdőben fészkelte.

Luscinia svecica (Linnaeus, 1758.) Kékbegy

Sterbetz napló: 1951 április–májusban Biharugrán 1 megtalált fészek és 6–8 éneklő hím. Szikpusztán IV–V-ban 2 megtalált fészek és 10–12 éneklő hím. Begécsen 1984. IV. 12-én 3 éneklő hím.

Genus: Phoenicurus

Phoenicurus ochruros (S. G. Gmelin, 1774.) Házi rozsdafarkú

Sterbetz napló: Biharugra, 1951. IV-ban a falu romos épületében fészkelte. Megfigyelve még Szikpusztán, 1984. IV. 1-jén.

Phoenicurus phoenicurus (Linnaeus, 1758.) Kerti rozsdafarkú

Sterbetz napló: Biharugrán, 1951-ben 2 fészek, Szikpusztán 1984-ben 1 fészek ismert. A szikpusztai Jankovics-erdőben évente előfordul költésidőben néhány példánya.

Genus: Saxicola

Saxicola rubetra (Linnaeus, 1758.)

Rozsdás csuk

Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán két májusi fészke megtalálva. VIII–IX-i vonulásidőben 1051–1981 között gyakori.

Saxicola torquata (Linnaeus, 1758.)

Cigánycsuk

Sterbetz napló: Biharugrán a Zöldhalmi-tó szegélyének gázosában 1951-ben 1 megtalált fészkek. Szikpusztán szaporodás időszakában több példány évente megfigyelhető. Vonuláskor a vizsgált terület egészén rendszeresen előfordul.

Genus: Oenanthe

Oenanthe oenanthe (Linnaeus, 1758.)

Hantmadár

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán és Szikpusztán a halastavak műtárgyainak üregeiben elterjedt költőfaj volt.

Genus: Turdus

Turdus torquatus (Linnaeus, 1758.)

Örvös rigó

Sterbetz napló: Biharugrán a Ludas-tó szegélyi fákon 1984. IV. 9-én megfigyelve 1 pl.

Turdus merula (Linnaeus, 1758.)

Fekete rigó

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugra községben 6–8 pár fészelt. A szikpusztai halászháznál 1 pár. a tógazdaság területén szórványos jelenség.

Turdus pilaris (Linnaeus, 1758.)

Fenyőrigó

Sterbetz napló: Téli vendég. Biharugra 1951. XI. 29. 250 pl., Begécs, 1979. II. 1. cca 1500 pl. a kiemelkedőbb beözönlések.

Turdus viscivorus (Linnaeus, 1758.)

Léprigó

Sterbetz napló: A biharugrai Bodor-tónál 1951. XII. 2-án 15-ös csapat megfigyelve.

Familia: Syiuidac – Poszátafélék

Genus: Locustella

Locustella fluviatilis (Wolf, 1810.)

Berki tücsökmadár

Sterbetz napló: Biharugra, 1951. V. A Ludas-tó szegélyén naponta hallani a hangját. 3 esetben megfigyelve.

Locustella luscinioides (Savi, 1824.)

Nádi tücsökmadár

Sterbetz napló: 1951 V-ban Biharugrán a Ludas-tó és a Zöldhalmi-tó szegélyénél 2–2 helyen folyamatosan énekelt. Szikpusztán a Nagysziki-tó nádasaiban 3 helyről hallani. Begécsen 1984. IV. 9-én egy helyről ének.

Genus: Acrocephalus

Acrocephalus melanopogon (Temminck, 1823.) *Fülemülesítke*

Sterbetz napló: Szikpusztán, 1951 V-ban két helyen többször megfigyelt példányai fészkelését valószínűsítik.

Acrocephalus paludicola (Vieillot, 1817.)

Csíkosfejű nádiposzáta

Jánossy Dénes és László 1977. IX. 1-jén figyelték meg (Jánossy–Jánossy, 1977).

Acrocephalus schoenobenus (Linnaeus, 1758.) *Foltos nádiposzáta*

Sterbetz napló: Éneklő példányok száma alapján elterjedt a tógazdaság egész területén.

Acrocephalus palustris (Bechstein, 1798.) Énekes nádiposzáta
Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán került meg egy fészke. Begécsen VIII. 7-én gyűjtve.

Acrocephalus scirpaceus (Herman, 1804.) Cserregő nádiposzáta
Sterbetz napló: 1951–1987 között az egész tógazdaságban szórványos fészkelő.

Acrocephalus arundinaceus (Linnaeus, 1758.) Nádirigó
Sterbetz napló: Valamennyi halastónál szórványosan költött 1951-ben.

Genus: Hippolais

Hippolais icterina (Vieillot, 1817.) Kerti geze
Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán a falu szélén folyamatosan énekel, költése itt biztosra vehető.

Genus: Sylvia

Sylvia nisoria (Bechstein, 1795.) Karvalyposzáta
Sterbetz napló: Szikpusztán, a Jankovics-erdőben 1951. V. 10-én megtalált fészek.

Sylvia curruca (Linnaeus, 1758.) Kis poszáta
Sterbetz napló: 1951-ben a biharugrai temetőben és Szikpusztán, a Jankovics-erdőben néhány helyen énekel, fészkelései itt feltételezhetők.

Sylvia communis (Latham, 1787.) Mezei poszáta
Sterbetz napló: 1951-ben éneklő példányok alapján Biharugrán, és a szikpusztai Jankovics-erdőben valószínű a fészkelése.

Sylvia borin (Boddaert, 1783.) Kerti poszáta
Sterbetz napló: 1951-ben a biharugrai temetőben májusi fészkelése valószínű.

Sylvia atricapilla (Linnaeus, 1758.) Barátposzáta
Sterbetz napló: 1951 májusában Biharugrán a falu temetőjében fészkel.

Genus: Phylloscopus

Phylloscopus sibilatrix (Bechstein, 1793.) Sisegő füzike

Sterbetz napló: Biharugrán, 1951. IX. 1-jén 1 pl. gyűjtve.

Phylloscopus collybita (Vieillot, 1817.) Csilcsalpfüzike

Sterbetz napló: 1951-ben a szikpusztai Jankovics-erdőben V-ban egy megtalált fészek.

Phylloscopus trochilus (Linnaeus, 1758.) Fitiszfüzike

Sterbetz napló: 1951-ben a szikpusztai Jankovics-erdőben 1 megtalált fészek.

Genus: Regulus

Regulus regulus (Linnaeus, 1758.) Sárgafejű királyka

Nagy László szórványos fajnak mondja (Nagy, 1962).

Regulus ignicapillus (Temminck, 1820.) Tüzesfejű királyka

Sterbetz napló: Nagy László Szikpusztán gyűjtötte, 1951. X. 1-jén.

Familia: Muscicapidae – Légykapófélék

Genus: Muscicapa

Muscicapa striata (Pallas, 1764.) Szürke légykapó

Sterbetz napló: 1951-ben a szikpusztai halászház ereszében fészkel.

Genus: *Ficedula*

Ficedula albicollis (Temminck, 1815.) Örvös légykapó
Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán fészelt.

Familia: Timaliidae – Timáliafélék

Genus: *Panurus*

Panurus biarmicus (Linnaeus, 1758.) Barkóscinege
Sterbetz napló: 1951-ben a szikpusztai Nagysziki-tó nádasában elszórtan költött. XI–XII-ben az ugrai és szikpusztai nádasokban gyakori faj. Begécsen 1981. X. 12-én 6 pl., 1986. X. 21-én 10–15 pl. megfigyelve.

Familia: Aegithalidae – Őszapófélék

Genus: *Aegithalos*

Aegithalos caudatus (Linnaeus, 1785.) Őszapó
Nagy László szörványos költőfajként említi (Nagy, 1962). Sterbetz napló: Biharugra, 1951. IX. 9. 5 pl. a tógazdasági iroda kertjében.

Familia: Paridae – Cinegefélék

Genus: *Parus*

Parus palustris (Linnaeus, 1758.) Barátcinege
Sterbetz napló: 1951–87 között a lakott helyek környékén télen volt gyakori. 1951-ben a biharugrai tógazdaság kertjében 2 lakott odú, Szikpusztán 4 lakott odú, és további 2 fészék természetes odvakban.

Parus caeruleus (Linnaeus, 1758.) Kék cinege
Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán és Szikpusztán a nádasok téli madara. Begécsen 1981. X. 12-én 20–25 pl. a nádban.

Parus maior (Linnaeus, 1758.) Széncinege
Sterbetz napló: 1951–87 között gyakori faj.

Familia: Sittidae – Csuszkafélék

Genus: *Sitta*

Sitta europaea (Linnaeus, 1758.) Csuszka
Nagy László szerint a geszti kastélyparkban 1951-ben költött 1 pár. 1954-ben a zsadányi erdőben 4 pár. (Nagy, 1962).

Familia: Certhidae – Fakuszfélék

Genus: *Certhia*

Certhia brachydactyla (C. L. Brehm, 1820.) Rövidkarmú fakusz
Nagy László szerint nagyon gyér számban költ. A geszti kastélyparkban 1950-ben 1 pár fészelt. A zsadányi tölgyesben 1952-ben 2 pár, 1953-ban 1 pár (Nagy, 1962).

Familia: Remizidae – Függőcinege-félék

Genus: *Remiz*

Remiz pendulinus (Linnaeus, 1758.) Függőcinege
Sterbetz napló: 1951-ben csak a biharugrai halastavak fűzfáin költött. Ez évből 12 fészke ismert. Ősszel a szikpusztai tavak mellett is kóborolt.

Familia: Oriolidae – Sárgarigófélék

Genus: Oriolus

Oriolus oriolus (Linnaeus, 1758.)

Sárgarigó

Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán a Bodor-sarok erdejében, és Szikpusztán a Jankovics-erdőben 1–1 fészke ismert.

Familia: Laniidae – Gébicsfélék

Genus: Lanius

Lanius collurio (Linnaeus, 1758.)

Tövisszúró gébics

Sterbetz napló: 1951-ben a biharugrai temetőben és a szikpusztai Jankovics-erdőben 1–1 fészek. Vonulásidőben elvétve észlelhető.

Lanius minor (Gmelin, 1788.)

Kis őrgébics

Sterbetz napló: 1951-ben az egész területen szórványos fészkelő. 1960-tól e faj fogyatkozása feltűnő és folyamatosan fokozódik.

Lanius excubitor (Linnaeus 1758.)

Nagy őrgébics

Sterbetz napló: Biharugra, 1951. XI. 2. 1 pl., XI. 10. 3 pl. Szikpuszta, 1951. X. 29. 1 pl. Begécsen, 1986. X. 21. 1 pl.

Familia: Corvidae – Varjúfélék

Genus: Garrulus

Garrulus glandarius (Linnaeus, 1758.)

Szajkó

Sterbetz napló: 1951. XI–XII-ben szórványosan előfordult Biharugrán és Szikpusztán. Begécsen 1987. XI. 17-én figyeltem meg.

Genus: Pica

Pica pica (Linnaeus, 1758.)

Szarka

Sterbetz napló: 1951-ben az egész vizsgálati területen feltűnően gyakori fészkelő. Késő ősztől 10–30 példányos csapatai kóborolnak.

Genus: Corvus

Corvus monedula (Linnaeus, 1758.)

Csóka

Sterbetz napló: 1951-ben Szikpusztán a Jankovics-erdőben 10–15 pár fészkel. Télen varjútömegekben gyakori. A Madártani Intézetben Keve András által meghatározott alfajok: Szikpuszta, 1951. XI. 30. *Corvus monedula turrium* (C. L. Brehm, 1831). Szikpuszta, 1951. XII. 19. *Corvus monedula sommeringi* (Fischer, 1811).

Corvus frugilegus (Linnaeus, 1758.)

Vetészi varjú

Müller (1980) által becsült fészkelő állományok a halastavak széles körzetében: A Geszt–Mezőgyán közötti műút akácerdejében az 1940-es évekig cca. 1200 fészek. A vátyoni Nyáras-erdőben 1950-ig 600 fészek, az erdő kivágása után az áttelepedettek száma 1000 fészekre duzzadt. A mezőgyán–nagygyantéi műút melletti tölgyesben 1944–45-ig 500 fészek. A geszti dögtemetői akácosban 1960-ig 400 fészek. A Tamáshalmi-legelő akácosában 800+800-as telepek. A csillaglaposi akácosban 400 fészek. A sziki juhhodály akácosában 200 fészek. Vertse (1943) állománybecslései:

	Telepek száma	Fészkek száma
1942	Biharugra 2	250
1942	Geszt 2	4000
1942	Mezőgyán 2	5500

Sterbetz napló: 1951-ben a sziki juhodály melletti akácosban 500–550 fészek. Uott 1987-ben 1500 fészek. Télen a terület feltűnő méretű varjúgyülekezések színtere. XI–III. között számuk több tízezerre tehető.

Corvus vorone cornix (Linnaeus, 1758.) Dományos varjú

Sterbetz napló: 1951–1984 között a tógazdaság egész területén elterjedt fészkelő. Begécsen 1985. X. 10-én, lecsapolt tófenéken 79 lakmározott haldögökön.

Corvus corax (Linnaeus, 1758.) Holló

Nagy László szerint az erdélyi hegyekből gyakorta látogat ide (Nagy, 1962). Müller (1980) a Naggyanté-Díszkert-erdőből 1932–1974 között tudott 1–2 hollópár fészkeléséről. Sterbetz napló: Biharugra, 1951. V. 2., Szikpuszta, 1951. VIII. 3. 2 pl., IV. 4. 1 pl., Begécs, 1979. II. 1. 1 pl., 1981. X. 12. 1 pl.

Familia: Sturnidae – Seregélyfélék

Genus: Sturnus

Sturnus vulgaris (Linnaeus, 1758.) Seregély

Sterbetz napló: 1951-ben a szikpusztai Jankovics-erdőben 12 pár költött. VI-ban majd VIII–X-ben a tógazdaság egészén több tízezres tömegekben látható.

Sturnus roseus (Linnaeus, 1758.) Pásztormadár

Sterbetz napló: Szikpuszta, 1951. VI. 19. 15–20 pl. megfigyelve.

Familia: Passeridae – Verébfélék

Genus: Passer

Passer domesticus (Linnaeus, 1758.) Házi veréb

Sterbetz napló: 1951-ben a terület egészén elterjedt fészkelő, de az 1970–80-as évtizedekben már észrevehetően megfogyatkozott.

Passer montanus (Linnaeus, 1758.) Mezei veréb

Sterbetz napló: 1951-ben a szikpusztai Jankovics-erdőben elterjedt fészkelő. Szaporodásidőn kívül mindenfelé előfordul.

Familia: Fringillidae – Pintyfélék

Genus: Fringilla

Fringilla coelebs (Linnaeus, 1758.) Erdei pinty

Nagy László (1962) a költő fajok sorában említi.

Fringilla montifringilla (Linnaeus, 1758.) Fenyőpinty

Sterbetz napló: 1951. XII-ben Biharugrán, szántatlanul maradt napraforgótartókon hetekig több száz as csapatok tartózkodtak.

Genus: Carduelis

Carduelis chloris (Linnaeus, 1758.) Zöldike

Nagy László szerint költőfaj (Nagy, 1962). Sterbetz napló: Késő ősztől nagy csapatokban kóborol.

Carduelis carduelis (Linnaeus, 1758.) Tengelic
Nagy László (1962) fészkelőnek említi. Sterbetz napló: 1951-ben Biharugrán 3 fészek.
Késő ősztől kora tavaszig népes csapatokban kóborol.
Carduelis spinus (Linnaeus, 1758.) Csíz
Sterbetz napló: Szaporodás időszakán kívüli kóborló.
Carduelis cannabina (Linnaeus, 1758.) Kenderike
Sterbetz napló: ősztől tavaszig kóborló, nagy csapatokban.
Carduelis flavirostris (Linnaeus, 1758.) Sárgacsőrű kenderike
Sterbetz napló: 1976. I. 11-én 100-as csapat Biharugrán, a Zöldhalmi-tó mellett.
Carduelis flammea (Linnaeus, 1758.) Zsezse
Sterbetz napló: Késő ősztől szórványosan kóborló, kisebb csapatai főképp Szikpusztát látogatják.

Genus: Pyrrhula

Pyrrhula pyrrhula (Linnaeus, 1758.) Süvöltő
Sterbetz napló: Valamennyi megfigyelő évben késő ősztől megjelent néhány példány, s hetekig tartózkodtak.

Genus: Coccythraustes

Coccythraustes coccythraustes (Linnaeus, 1758.) Meggyvágó
1951-ben Szikpusztán, a Jankovics-erdőben fészkelte. Ez év telén a biharugrai tógazdasági iroda madártetőjét látogatta 3 pl.

Familia: Emberizidae – Sármányfélék

Genus: Calcaeus

Calcaeus lapponicus (Linnaeus, 1758.) Sarkantyús sármány
Sterbetz napló: Begécs, 1986. X. 21. 15 pl.

Genus: Plectrophaenax

Plectrophaenax nivalis (Linnaeus, 1758.) Hósármány
Geszten Nagy László figyelte meg 1952. XII. 9-én (Nagy, 1962). Sterbetz napló: Szikpuszta 1987. X. 22. 3 pl., X. 23. 10 pl. Begécs, 1987. XII. 10. 25+10+31+8 pl.

Genus: Emberiza

Emberiza citrinella (Linnaeus, 1758.) Citromsármány
Sterbetz napló: 1951-ben Zsadányban, és Biharugrán fészkelte, faluszéli csenderesekben. Télidőben népes csapatokban gyakori kóborló.
Emberiza hortulana (Linnaeus, 1758.) Kerti sármány
Sterbetz napló: 1951. VI. 10-én a biharugrai temetőben fordult elő 1 pl.
Emberiza schoeniclus (Linnaeus, 1758.) Nádi sármány
Sterbetz napló: A halastavak nádszegélyeinek elterjedt fészkelője. Gyűjtött alfajai Keve András meghatározása szerint a Madártani Intézetben: Szikpuszta, 1951. IV. 2., V. 12., V. 20. = 3 pl. *Emberiza schoeniclus ukrainae* (Zarudny, 1917). Szikpuszta, 1951. XII. 1. *Emberiza schoeniclus intermedia* (Degland, 1849).

Következtetések

A vizsgálat 244 faj előfordulását mutatta ki, közülük 118 (48 %) fészkelő is. Ez a fajszám, és benne a fészkelők magas százalékaránya az élőhely szerencsés földrajzi helyzetét, sokoldalúságát tükrözi. A legutóbbi évek tapasztalatait a negyven-ötven esztendővel ezelőtti állapothoz viszonyítva egyrészt a hajdani vadrécetömegek és északi vadludak nagyon erőteljes apadásában állapíthatjuk meg, másrészt az Európa-szerte sokasodó nagy kócsag és nyári lúd költőállománya a mában hatványozódott. Biharugra kétségtelenül legbecsesebb madártani értéke a Körös–Maros Nemzeti Parknak. A mai állapotát tükröző ornitológiai feldolgozása ezért fölöttébb időszerű a területet most vizsgáló kutatóknak.

IRODALOM

- Andrési P.: Ásóludak előfordulása Magyarországon 1974–85 között. Madártani tájékoztató I–III (1986) 50–52.
- Baer W.: Die Brutplätze des Kraniches in Deutschland. Orn. Monatsbericht, 1907.
- Bertalan-Szilágyi J.: A Biharvármegyei Sárrét leírása 1827-ben. Aquila 27 (1920) 60–70.
- Bauer K. – Glutz U.v. Blotzheim: Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Bd. 2. Anseriformes I. 1968.
- Béczy T. – Mosansky A. – Sterbetz I. – Szlivka L.: A kárpát-medencei daruvonulás időszereű kérdései. Aquila 78–79 (1973) 11–43.
- Büki J.: Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából. Madártani Tájékoztató IV–VI (1985) 36.
- Csath A.: Békés vármegye madárvilága. Gyula, 1938.
- Császár I.: A Nagy Sárrét monográfiája. Debrecen, 1941.
- Faragó S.: A tűzokkutatás legújabb eredményei Békés megyében. Környezet és Természetvédelmi Évkönyv 5 (1983) 113–114.
- Faragó S. – Kovács G. – Sterbetz I.: Libaállomány vizsgálatok 1984. X–XII. között Magyarországon. Ardea 79/2 (1991) 161–163.
- Fábián Gy. – Sterbetz I.: Fekete kis kócsagok Magyarországon. Aquila 71–72 (1966) 99–112.
- Fodor T.: Magyarország tűzokállománya 1973-ig. Aquila 80–81 (1975) 121–138.
- Gallacz J.: Monográfia a Körös–Berettyó ármentesítéséről. Nagyvárad, 1890.
- Havas S.: Vízivadászat a Sárréten. Vadász és Versenylap II (1958) 295, 301–307.
- Huszár M.: Vízrajzi értekezés. Huszár Mátyás leírása a Körös-vidékről. (Szerk.: Kósa F.) Gyula, 1985.
- Jakab A.: Madártani megfigyelések Biharugrán. Aquila 63–64 (1957) 31–81.
- Jakab B.: Magyarország gólyaállományának 1974. évi felmérése. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1977. 49–491.
- Jakab B.: A fehér gólya állománya Magyarországon 1984-ben. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1988. 490–491.

- Jánossy D. – Jánossy L.: Az 1974 őszi madármozgás Biharugra környékén. *Aquila* 83 (1977) 261–266.
- Kalotás Zs.: A vetési varjú állomány országos felmérésének eredményei. Magyarország vetési varjúállománya 1980 tavaszán. *Pusztá* 2.11 (1984) 109–117.
- Keve A.: Külföldi gyűrűs madarak kézrekerülése 1960–63. XXIV. jelentés. *Aquila* 71–72 (1966) 149–163.
- K. Nagy L.: A darumadár szerepe parasztságunk életében. Kézirat, 1965.
- Kovács B.: Adatok Hajdú-Biharmegye madárvilágához. A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1965. 363–381.
- Kovács B.: Meddo gólyák a Hortobágyon és Biharugrán. *Aquila* 75 (1968) 281–282.
- Kovács L.: A Sebes-Körös völgye magyarországi szakaszának gólyaállománya 1984 nyarán. *Környezet és Természetvédelmi Évkönyv* 7 (1986) 169–183.
- Kozma L.: És húznak, húznak. *Magyar Vadász* XIV (1961) 8–9.
- Kurpé L.: Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából. *Madártani Tájékoztató* IV–VI (1984) 109.
- Lebret, T.: Goose observations in the Pannonic region in oct-dec 1980 and march 1981. *Aquila* 89 (1982) 187–191.
- Lovassy S.: Adalékok Magyarország ornithológiájához. *Math. és Term. tud. Közl. katalógusa*. Budapest, 1887.
- Mag L.: Késői *Limicola* vonulás Biharugrán. *Madártani Tájékoztató* XI–XII (1978) 25.
- Marián, M.: Der Weisstorch in Ungarn in den letzten Jahren 1956–58. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1958. 231–269.
- Marosi S. – Szilárd G.: A tiszai Alföld. Magyarország tájféldrajza 2. Budapest, 1969.
- Magyar Madártani Egyesület 1982.: Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából. *Madártani Tájékoztató* I–II.
- Magyar Madártani Egyesület 1982a.: Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából. *Madártani Tájékoztató* I–II.
- Magyar Madártani Egyesület 1984b.: Faunisztika néhány sorban. *Madártani Tájékoztató* I–III.
- Molnár L.: Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából. *Madártani Tájékoztató* I–III (1984) 41–51.
- Müller G.: Darvak. *Nimród Vadászlap* XXXIV (1947) 294–295.
- Müller G.: Vadlibák. *Nimród Vadászlap* XXXIV (1947) 295.
- Müller G.: Daruvonulás Geszten 1947 őszén. *Nimród Vadászlap* 35 (1948) 7–9.
- Müller G.: Daruvonulás Biharban 1946 őszétől 1948 tavaszáig. *Aquila* 60–64 (1950) 122–125.
- Müller G.: Énekes hattyú Biharban. *Aquila* 55–58 (1951) 232.
- Müller G.: Vadlibák. *Magyar Vadász*. 20.9 (1967) 11–13.
- Müller G.: Vadkacsákról. *Nimród* I.8 (1969) 10–11.
- Müller G.: Geszt környékének és madárvilágának változása az elmúlt 40 év során. A Békés Megyei Múzeumok Közleményei 6 (1980) 151–170.
- Müller G.: A környezet és élővilág változásai Vésztfő környékén a századelő óta. *Natura Környezet és Természetvédelmi Évkönyv* 4. Békéscsaba, 1981. 189–212.
- Nagy L.: Szélesfarkú halfarkas Biharban. *Aquila* 59–62 (1955) 383.

- Nagy L.: A volt bihari Sárrét jelenlegi madárvilága. *Aquila* 67–68 (1962) 151–157.
- Nemes I.: Több figyelmet érdemel a biharugrai madárvilág. *Búvár* 10 (1965) 120–121.
- Ogilvie, M. A.: *Wild Geese*. T&A.D. Poyser Lim, 1987.
- Magyar madártani bibliográfia. (Szerk.: Papp J. – Réthy Zs.) Békéscsaba, 1980.
- Pátkai I.: Vörösfarkú ölyvek megjelentése Magyarországon 1955–56 telén. *Aquila* 63–64 (1957) 266.
- Pátkai I.: Téli uhu előfordulás az Alföldön. *Aquila* 66 (1960) 279.
- Pátkai I.: Ritka lúd és réceelőfordulások. *Aquila* 69–70 (1964) 257.
- Philippson, J.: Die Blässgans. *Die Neue Brehm Bücherei*, H. 457 (1972) 52–54.
- Povászy L.: A Povászy-féle madártojás gyűjtemény katalógusa. *Környezet és Természetvédelmi Évkönyv* 7. Békéscsaba, 1986. 117–155.
- Schenk J.: A kócsag hajdani és jelenlegi fészkelőhelyei Magyarországon. *Aquila* 25 (1918) 1–69.
- Schenk J.: A daruvonulás a történelmi Magyarországon. *A Természet* 34.6 (1938) 130–134.
- Schenk, J.: Der Zug des Kranichs in historischen Ungarn. *Journal für Ornithologie* 86. I. (1938) 54–58.
- Schmidt E.: Adatok Békés megye kisemlőfaunájához, baglyok táplálkozásvizsgálata alapján. *A Békés Megyei Múzeumok Közleményei* 6 (1980) 179–188.
- Schmidt, E. – Sterbetz, I.: Einige Daten über die Graugans in Ungarn. *Acta Sc. Nat. Brno* 18/1 (1984) 31–32.
- Sterbetz, I.: Der Seidenreiher. *Die Neue Brehm Bücherei*, H. 292 (1961) 13.
- Sterbetz I.: A goda ökológiai viszonyai a tájváltozások tükrében. *A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve* IV–V (1962) 211–218.
- Sterbetz I.: Tengeri sirályok a tógazdaságban. *Halászat* X/57. IV–V (1964) 54.
- Sterbetz I.: A nyári lúd természetvédelmi problémái Magyarországon. *Állattani Közlemények* LIII/1–4 (1966) 131.
- Sterbetz I.: A havasi lile Európában. *Aquila* 70–71 (1966) 165–177.
- Sterbetz I.: A vörösnakú lúd újabb előfordulásai Magyarországon. *Aquila* 73–74 (1967) 176.
- Sterbetz I.: A Magyarországon telelő lilikek ökológiai problémái. A lilik előfordulása a jelen században. *Aquila* 73–74 (1967) 33–49.
- Sterbetz I.: Gazdasági és természetvédelmi problémák a hazai tőkés récék táplálkozásában. *Aquila* 73–74 (1967) 133–145.
- Sterbetz, I.: Zur Ernährungsökologie der in der Ungarischen Tiefebene durchziehender Kampfläufer. *Anzeiger Orn. Gesellschaft Bayern* (1967) 52–58.
- Sterbetz I.: A magyarországi csörgő és böjtirécék táplálkozásának összehasonlító vizsgálata. *Állattani közlemények* 55 (1968) 119–122.
- Sterbetz, I.: Der Zug der Zwerggans auf der ungarischen Puszta. *Ardea*, Leiden, 56. 3/4 (1968) 259–266.
- Sterbetz I.: Vadlibázás egykor és manapság. *Nimród* I (1969) 4–5.
- Sterbetz, I.: Über die Ernährung der Moorente in Ungarn. *Der Falke* 9 (1969) 292–295.
- Sterbetz I.: Vízivad. In.: *A Vadászat Kézikönyve* (Szerk.: Sárkány P.) Budapest, 1971. 157–164.

- Sterbetz I.: Vízivad. Budapest, 1972.
- Sterbetz, I.: Einige Angaben zur Nahrung mancher in Ungarn seltener vorkommende Gänse und Entenarten. *Aquila* 80–81 (1975) 197–198.
- Sterbetz I.: A természet szolgálatában. *Natura*. Budapest, 1975. 18–20.
- Sterbetz I.: A magyarországi tűzokvédelem tizenhárom éve. *Környezet és Természetvédelmi Évkönyv*. Békéscsaba, 1986. 17–68.
- Sterbetz I.: A vadlúdvonulás ökológiai adottságai Békés megyében. *A Békés Megyei Múzeumok Közleményei* 11 (1988) 31–56.
- Sterbetz I.: Adatok a daru magyarországi vonulásának növényvédelmi problémáihoz. *Állattani közlemények LXXVII* (1991) 109–115.
- Sterbetz I.: Vadludak országútján. Budapest, 1993.
- Sterbetz I.: Délkelet-magyarországi adatok a cigányréce egykori elterjedéséről. *Magyar Vízivadközlemények* 6 (2000) 33–46.
- Sterbetz I.: Táplálkozásvizsgálatok a Biharugrai-halastavak és környékükön gyűjtött vízimadarakon. *Magyar Vízivadközlemények* (s. a.)
- Sterbetz I.: Megfigyelések a Sushkin lúd (*Anser neglectus*) etológiájáról és ökológiájáról. *Hajdúsági Múzeum Évk.* 1981. 31–44.
- Sterbetz I.: A magyarországi vadlúdállomány alakulása az 1972–82 közötti években. *Állattani Közlemények LXX* (1983) 68–72.
- Szűcs S.: Régi magyar vízivilág. Budapest, 1977.
- Vertse A.: A Magyarországon telelő lilikek ökológiai problémái. A lilik előfordulása a múlt században. *Aquila* 73–74 (1967) 11–32.
- A Directory of Western Palearctic Wetlands. (Ed.: E. Carp) Gland, 1980. 149.
- Körös-sárréti útikalauz. (Szerk.: Goda P. – Köteles L.) Békéscsaba, 1984. 21–30.

**Data about the former avifauna of the fish-ponds and steppes
in Biharugra's environs**

– István Sterbetz –

Résumé

The examination deals with the avifauna of the ornithologically most valuable region (46°58' N 21°38' E) of the East-Hungarian Körös Maros National Park. The author recites the data of his diary notes – noted from 1951 – in order to provide comparative material for the evaluation of the present conditions. He has traced 244 bird species – 118 of them are nesting ones – during the described period (1951–1987).

Sterbetz István

H-1131 Budapest, Fivér u. 4/a